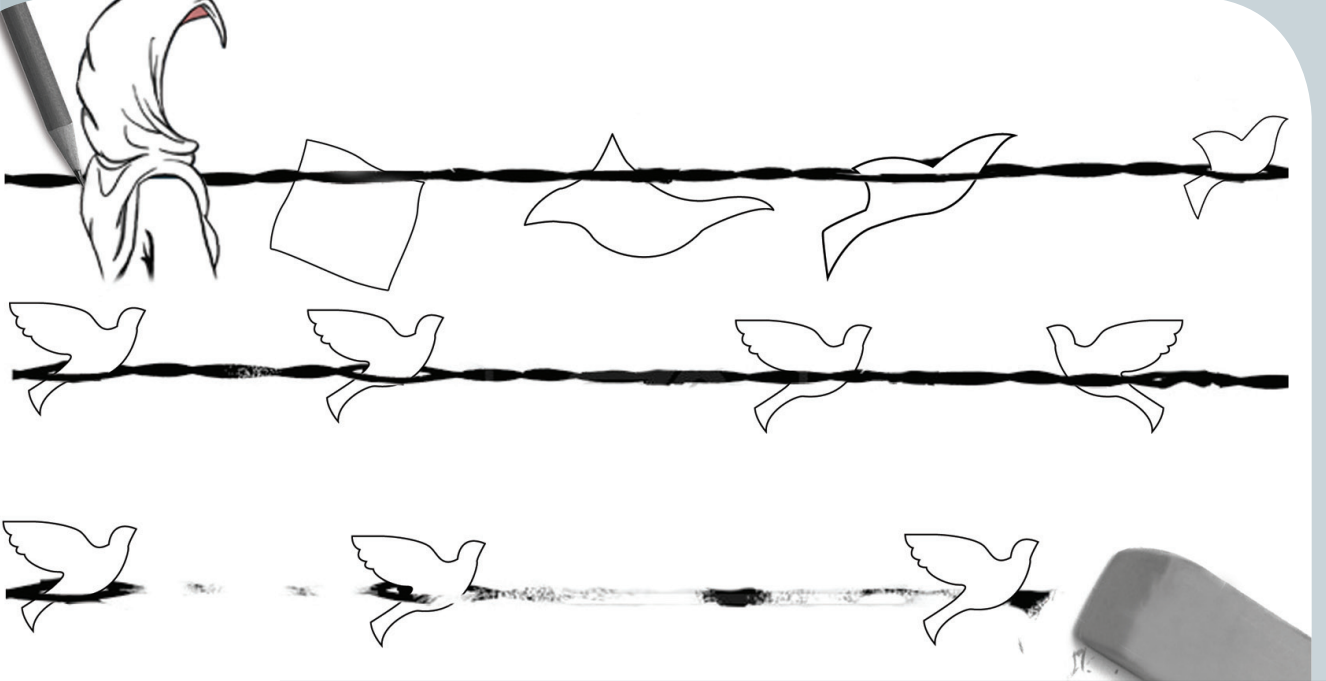

ARGE

Analiz

Dünü Bugünü Yarınıyla **Başörtüsü Meselesi**

ARGE Analiz
Dünü Bugünü Yarınıyla
BAŞÖRTÜSÜ MESELESİ

Hazırlayan: Yağmur CAN SAKA & Günay Betül ALTINÖZ

İletişim

ARGE Enstitü
Yüksel Caddesi İnkilab sokak 26/11 Kızılay Çankaya Ankara Türkiye
0 312 418 64 46
www.ardeenstitu.org / info@ardeenstitu.org

ARGE Analiz

Dünü Bugünü Yarınıyla

BAŞÖRTÜSÜ MESELESİ

İçindekiler

Giriş	6
Yasağın Gerekçeleri	7
Başörtüsü Yasağının Kronolojisi	8
Geçmişten Günümüze Basında Başörtüsü Yasağı	9
Başörtüsü Yasağının Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi	19
İlköğretim ve Ortaöğretim	19
Yükseköğretim	21
Kamu Kurum ve Kuruluşları	24
Röportajlar	26
Fatma Benli ile yapılan röportaj	26
Nevzat Tarhan ile yapılan röportaj	31
Ayşe Bilgen ile yapılan röportaj	34
Sonuç ve Değerlendirme	37
Faydalanılan ve katkıda bulunanlar	40

GİRİŞ

Yaklaşık 50 yıllık bir geçmişe sahip olan başörtüsü yasağı, ülkenin üzerine en çok konuşulan ve tartışılan konularından biridir. İlk defa 1964 yılında ortaya çıkan ve 1983 yılına kadar ara ara gündeme gelen yasak, bu yıldan itibaren artarak ve yapılan çeşitli düzenlemelerle hemen hemen her alanda uygulanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda başta üniversiteler olmak üzere kamusal alan adı altında kamu kurum ve kuruluşları, hastaneler, askeri tesisler vb. alanlara dini inançları nedeniyle başörtüsü kullanan kadınların girip giremeyeceği, buralarda çalışıp çalışamayacağı tartışma konusu olmuştur.

Laik toplum düzenini tehdit ettiği gerekçesiyle kılık kıyafet düzenlemelerine gidilmiş, bu düzenlemelerde de temel hak sınırlamalarına başvurulmuştur. Bilinçli bir şekilde uygulanan bu yasak medyanın da desteğini alarak yürütülen sosyo-psikolojik bir süreç işletilerek zamanla meşrulaştırılmıştır. Neticede, mağdur edilen Müslüman kadın sosyal hayattan saf dışı bırakılmış; siyasi, ekonomik ve toplumsal alanda söz sahibi olamamıştır. Süreç dahilinde siyasal ve toplumsal alana çıkma girişimleri oldukça, azınlık tarafından bastırılmaya, ötekileştirilmeye çalışılmıştır. Yasağın zaman, mekân, kişilerin keyfi uygulamalarına göre gösterdiği değişiklik de zaten yasağın hukuki bir zemininin olmadığını, bunun bir zihniyet sorunu olduğunu göstermektedir.

Yasağın en çok uygulandığı 28 şubat sonrasındaki süreçte başörtülü kadınlar okullarından/işyerlerinden uzaklaştırılmışlardır. Başörtüsü yasağı sadece kadınları değil eşleri/kızları/kardeşleri başörtülü olan Müslüman erkekleri de mağdur etmiştir. İrticacı yaftasıyla kimisi haklı terfilerini alamamış kimisi de mesleklerinden ihraç edilmişler, onları haklı mücadelelerinde destekleyenler ise onlarla beraber yargılanmışlardır. Görüldüğü gibi yasak aslında sadece başörtülü bayanlara yönelik değil toplumun her kesimini ve alanını kapsayacak şekilde İslami muhalefeti oyalamaya/bastırmaya yönelik olmuştur. Devlet tarafından uygulanan bu yasak, uzun süredir muhalif İslami hareketlerin enerjisini tüketmektedir. Aynı zamanda güncel siyasetin önemli bir konusu haline gelen başörtüsü yasağı uygulandığı uzun yıllar boyunca siyasi partilerin hem rant elde ettiği hem de nihai çözüme ulaştıramadığı bir probleme dönüşmüştür.

Bu çalışmada tarafların yasağa bakış açıları, hukuki boyutu ve tarihsel sürecini incelemeye çalıştık. İlgili kişilerle gerçekleştirdiğimiz röportajlarla konunun ahlaki, siyasi, toplumsal boyutlarını irdelemeye ve gelinen süreçte sorunun ne aşamada olduğuna dair tesbitlerde bulunup çözüm önerileri geliştirmeye çalıştık. Her şeyden önce bir insan hakkı ihlali olan başörtüsü yasağını, nihai aşamada İslami ve ahlaki olarak ele almayı daha uygun buluyoruz.

Yasağın Gerekçeleri

Ahlaki ve Hukuki hiçbir meşruiyeti olmayan başörtüsü yasağını savunanlar, kendi siyasi/ideolojik düşünceleriyle çağdaşlık adı altında medeniyet pazarlamaya, kendilerine ters düşen kesim üzerinde baskı kurmaya çalışmaktadırlar. Medya ve oligarşik bürokrasinin desteğiyle sürdürülen bu yasak, “laiklik elden gidiyor!”;“türban siyasi simgedir!”;“irtica tortladı!” gibi asılsız gerekçelerle toplum nezninde korku yaratılarak meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Yasak savunucuları, başörtüsünün laikliğe aykırı olduğu iddiasını buldukları her fırsatta her mecliste dile getirmektedirler, muğlak bir kavram olan laikliği iktidarlarını sürdürebilmek için istedikleri doğrultuda yorumlayarak toplum üzerinde bir korku imparatorluğu oluşturmuşlardır. Esasen bayraktarlığını yaptıkları laiklik ilkesi bile böyle bir yasağı öngörmemektedir.

Laiklik (Fransızca: *Laïcité*), devlet yönetiminde herhangi bir dinin referans alınmamasını ve devletin dinler karşısında tarafsız olmasını savunan prensiptir. “Şu üç unsurun beraberliğidir; Bir taraftan toplumun din konusunda çeşitlilik arz etmesi nedeniyle din ve vicdan özgürlüğü, bir taraftan din ve devletin ayrılığı, bir taraftan da dinler ve inançlar arasında eşitliğin sağlanmasıdır. Din ve devletin ayrılığı dinin devlete tahakküm etmemesi, devletin de dini serbest bırakmasıdır.”¹ Halkın %90’ının Müslüman olduğu Türkiye’deki laiklik tanımı ise tamamen “din ve devlet işlerinin ayrılığı” unsuruna indirgenmiş ve Müslüman halk bu tanımlama sebebiyle temel hak ve özgürlüklerinden laiklik adına mahrum bırakılmıştır.

Türkiye laikliği Fransa’dan esinlenerek oluşturulmuştur. “Fransa, devletin hiçbir dini/inancı resmi olarak tanımayıp sübvansız etmemesi ve bütün dinlere karşı tarafsız olmasını öngören laiklik prensibini benimsemiştir. Fransız laikliği, laikçi değildir ve tarafsızdır. İnsanlar seçimlerini özgürce yapar, devlet insanların seçimlerine saygılıdır, onları inançlarından “kurtarmaya, özgürleştirmeye” çalışmaz bunu özgür iradeye bırakır. Laikçilik ise militan ve insanları dinden uzaklaştırmayı hedefleyen bir tutumdur.”² Bu tanımlama doğrultusunda değerlendirildiğinde Türkiye laik değil, laikçidir. Laikçi anlayış sebebiyle Türkiye’de Müslüman halk ve devlet iki ayrı cephe haline gelmiştir.

“*Türban*” siyasi simgedir! Kamusal alanda yasaklanmalıdır! Siyasi simge iddiasına cevap vermeden önce değinilmesi gereken önemli bir nokta da “Türban mı başörtüsü mü” tartışmasıdır. Bu yaklaşım tamamen ideolojik kutuplaşmaların ürünüdür. Müslüman Hanım için mevzu bahis olan tesettürdür, ne şekilde ve amaçta olduğu önemli değildir. Örtünme şeklinin başörtüsü ya da türban olarak sınıflandırılması bizi çözümsüzlüğe itmekten başka hiçbir işe yaramıyor.

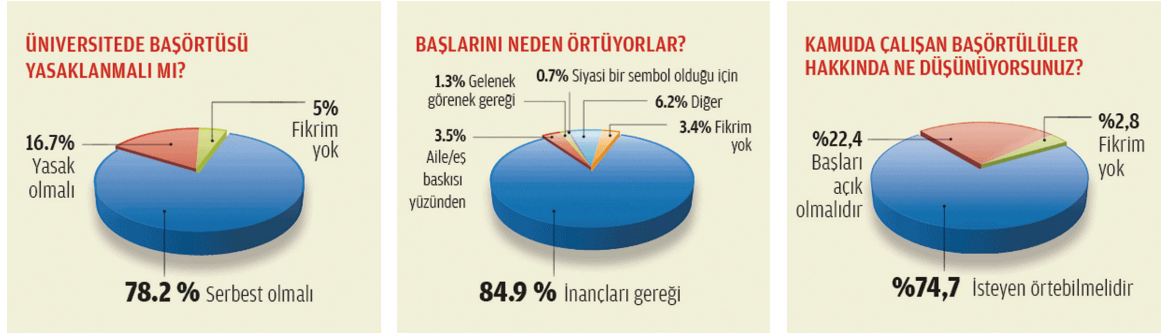
1 Belkis Kılıçkaya’nın Jean Bauberot ile yaptığı 03.03.2008 tarihli ‘Fransa’da laiklik’ röportajı/Sabah Gazetesi

2 Belkis Kılıçkaya’nın Jean Bauberot ile yaptığı 03.03.2008 tarihli ‘Fransa’da laiklik’ röportajı/Sabah Gazetesi

Başörtüsü siyasi simge değil, İslam dininin 1400 yıldır uygulanan emridir. Sadece Türkiye’de değil, dünyanın her yerindeki Müslüman kadınlar farklı biçimlerde de olsa başörtüsü kullanmaktadır. Son günlerde ortaya atılan “ Böyle bir emir yoktur!” iddialarına İslam dininin kutsal kitabı Kuran-ı Kerim şöyle cevap vermektedir. “*Mü’min kadınlara da söyle; gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. (Yüz ve el gibi) görünen kısımlar müstesna, zînet (yer)lerini göstermesinler. Başörtülerini ta yakalarının üzerine kadar salsınlar...*”³

Denildiği gibi başörtüsü siyasi bir simge olsa bile bu uygulanmakta olan yaşağı haklı çıkaramaz! Çünkü kişiler siyasi görüşlerini, düşüncelerini başka şahıslara maddi zarar vermediği takdirde açıklamakta ve buna uygun yaşamakta özgürdürler. Yaşağın, halk tabanında kabul görmediği aşikârdır. Yapılan kamuoyu anketlerinde de bunu somut olarak görmekteyiz.

Örneğin TİKAD’ın 26 ilde 3 bin 52 kişi ile yapmış olduğu araştırma, başörtüsünün toplumsal bir sorun olmadığını göstermiştir.

Üzerinde tartışılan diğer bir konu da kamusal alan kavramıdır. Şahısların kamusal alan tanımlamasını kendi çelişkili düşünceleri çerçevesinde yaptıkları aşikârdır. Örneğin başörtülü bir kadın hasta olarak girebildiği bir hastaneye doktor olarak girememekte, burada çalışmamaktadır.

“Başörtülüler engellenmez ise açıklar örtünmeye zorlanacaktır.” Yasak savunucularının kendi zihinlerindeki korku ve vehimleri temel alan bu akıl dışı tez, hiçbir kritere dayanmadığı gibi hiçbir yaşağın gerekçesi de gösterilemez. Kişiler bu şekilde potansiyel suçlu olarak görülme ve işlemedikleri bir suçtan dolayı bedel ödemektedirler. Bunun aksine potansiyel suçlu gözüyle bakılan başörtülü genç kızlar, yakın geçmişte üniversite kapılarında ‘ikna odalarına’ alınmış başlarını açmaya zorlanmışlardır. İkna odalarında psikolojik baskı gören genç kızlarımız bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

Başörtüsü Yaşağının Kronolojisi

Başörtülü kadınlara uygulanan yasaklar kanun dışı yöntemler ile bazen bürokratik bazen de askeri dayatmalarla uygulanmıştır. Bu üst düzey çevrelerin modernlik, çağdaş giyim algısına göre başörtüsü kentte yaşayan eğitimli kadınlar için yasak, kırsal kesimde yaşayan yaşlı insanlar için ise serbesttir.

Türkiye tarihinde 1950 'den sonra ekonomide yapılan bazı uygulamalara bağlı olarak kentlere olan göç artmıştır. Bunun sonucunda başlayan kentleşme sürecinden kadınlarda etkilenmişler ve toplum içerisinde farklı konumlarda yer almaya başlamışlardır. Bu tarihten sonra üniversitelerde başörtülü bayanların sayısında artış olmuştur. Bu, bazı kesimler tarafından engellenmesi gereken bir sorun olarak görülmüş ve bu sebeple kimi zaman askeri müdahale ile zor kullanmaya kadar gidilmiştir. Bu askeri darbelerin geri çekildiği daha demokratik bir yönetimin olduğu zamanlarda ise yükseköğretim kurumlarında 'kılık kıyafet serbestisi' gibi özel yasalar çıkarılmış ve başörtülü kadınlara öğrencilik ve çalışma hayatının kapıları açılmıştır. Ancak bu süreçlerin ardından 1997 yılında 28 Şubat post modern darbesi bütün bu serbestliği kaldırarak katı bir yasak uygulamasını başlatmıştır. Bu şekilde süre gelen yasak, bugünlere kadar değişik girişimlerle çözülmeye çalışılsada tamamen giderilememiştir. Bu zaman içerisinde yasak kimi zaman üst seviyelere tırmanmış, okula öğrenci olarak alınmayan başörtülü öğrencilere ek olarak anneleri de mezuniyetlerine alınmamış, asker olarak görev yapan gençlerin anneleri yemin törenlerine kabul edilmemiştir. Bu şekilde çağdaşlık söylemleriyle üniversitelerde başlayan yasak her alana yayılmaya başlamıştır.

Geçmişten Günümüze Basında Başörtüsü Yasağı (1964-2011)

Gülşen Ataseven İstanbul Üniversitesi tıp fakültesinde 1964 öğretim yılı içerisinde boşartülü bir şekilde okuyarak okulu birincilikle bitirdi. Mezuniyet töreninde geleneksel olarak birincilikle bitiren öğrencinin konuşma yapması gerektiği halde konuşmasına izin verilmedi, konuşma okul ikincisine yaptırıldı. (Emre Aköz / Nevzat Atal, Sabah Gazetesi, 22.12.2004)

1965 - Şule Yüksel Şenler, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın "sokaklarda kapalı hanımların öncüleri cezalarını göreceklendir" beyanatı üzerine, Yeni istiklal Gazetesinde "Cumhurbaşkanı Allahtan ve milletten özür dilemelidir" şeklinde yazı yazdı, 9 ay hapisle cezalandırıldı. Cumhurbaşkanı iki ay sonra cezasını affetti. Ancak Şule Yüksel Şenler affı kabul etmeyerek yedi aylık hapis cezasını çekti. (Emre Aköz / Nevzat Atal, Sabah Gazetesi, 22.12.2004)

16 Temmuz 1982 - "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık Kıyafetine Dair Yönetmelik" yürürlüğe girdi. Kadın memurların başlarının açık olacağına ilişkin hükümleri de içeren ancak kıyafeti topuk, favori ve tırnak boyuna kadar düzenleyen yönetmeliğin kapsam ve amacının kılık kıyafette tek tipleştirme ve tüm kamu personeli için sivil üniforma belirlemektir. (RG: 25.10.1982, 17849 sayılı)

30 Aralık 1982 - Yükseköğretim Kurulu "çağdaş kıyafet" zorunluluğu öngören kılık kıyafet genelgesi yayınladı. Genelge ile "a. Yükseköğretim kurumlarında bulunan bilimum görevli ve öğrencilerin Atatürk devrim ve ilkelerine uygun, uygar, aşırılığa kaçmayacak şekilde sade bir kılık kıyafetle bulunmaları esastır. b. Yabancı uyruklu öğrenciler de dahil olmak üzere, bütün kız ve erkek öğrencilerin, elbise, gömlek ve ayakkabıları temiz, düzgün ve sade olacak; başı açık olacak ve kurum içinde baş örtmeyecektir." hükmü getirdi. Bu tarihten itibaren bazı üniversitelerde öğrenciler başlarını örttikleri için okula alınmazken, bazı üniversitelerde disiplin cezaları verildi. Bir kısmında ise öğrenciler eğitimlerine sorunsuz olarak devam ettiler. (YÖK. N: 7327)

10 Mayıs 1984 - Yükseköğretim Kurumu “öğrencilerin modern bir şekilde türban kullanabileceklerini öngören bir genelge yayımlayarak “üniversite rektörlerine duyurdu. Genelgede; “20 Aralık 1982 tarihli genelge ile ilgili olarak yapılan görüşmelerde, yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören kız öğrencilerin başlarının açık olması esaslı yer almış olmasına rağmen, bazı yükseköğretim kurumlarında, sayıları az da olsa bazı kız öğrencilerin müessese içinde başörtüsü kullandıkları konusu üzerinde durarak bu durumun etkin bir surette önlenmesi gerektiği; ancak modern bir şekilde ‘türban’ kullanılabilceği görüşü çoğunlukla benimsendi.” ifadelerine yer verildi. Bu suretle üniversitelerde kısmi başörtüsü “türban” serbest oldu. (YÖK. N: 84.15.527)

19 Ekim 1996 - İstanbul Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Hemşirelik bölümünde okuyan 70 tesettürlü öğrenciden 30’u başını açmadığı için topluca sınıfta bırakıldı. Okul müdürü Demir Tiryaki, “bıyıklı olan birinin tıraş olup başörtüsü takabileceğini, tesettürlü öğrencinin erkek mi, yoksa kadın mı olduğunun anlaşılmasının güç olacağını söyledi.” (YeniŞafak)

28 Şubat 1997 - MGK’da 9 saatlik zirve sonucunda 18 maddelik yaptırım listesi yayınlandı.

7 Ekim 1997 - İstanbul üniversitesine bağlı çeşitli fakültelerde okuyan 60 a yakın türbanlı öğrenci, ara kayıt yaptırmak için verdikleri fotoğrafların türbanlı olduğu gerekçesiyle Kabul edilmemesi üzerine üniversite kampüsü önünde oturma eylemi yaptı. Öğrencilerden üçü daha sonar isteklerinin kabul eden Berkarda ile görüştü. Görüşmenin ardından temsilciler Berkardanın türbanın anayasaya uygun olmadığını kendisinin anayasayı uyguladığını söylediğini belirterek “Doğal hakkınız fakat yasal hakkınız değil” dediğini öne sürdüler. (Y.Yüzyıl)

23 Aralık 1997 - Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Milli Güvenlik Kurulu’nun (MGK) 28 Şubat kararlarından kıyafet yasasına aykırı giyim olarak tanımlanan ve bir siyasi görüşün bayrağı haline getirilen türbana karşı operasyon başlattı. YÖK, türbanlı 19 hemşirenin devlet memurluğundan ihracına karar Verdi. (Hürriyet Gazetesi)

23 Şubat 1998 - İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne yeni seçilen Kemal Alemdaroğlu imzasıyla “başörtülü-sakallı” öğrenciler konulu genelge yayımlandı. (N: 5786, Sayı: B.30.2.İST.0.70.72.00.350) Kemal Alemdaroğlu’nun, başörtülü, sakallı öğrencilerin üniversiteye alınmamasına ilişkin genelgesini protesto etmek için, Merkez Kampüs kapısı önünde toplanan 2500 kişilik öğrenci grubu, kararı protesto etti.

26-27 Şubat 1998 - Farklı dünya görüşlerine sahip 25 bin öğrenci, İstanbul Üniversitesi önünde kıyafet yasağını protesto etti. (Yeni Şafak Gazetesi)

18 Haziran – 22 Haziran 1998 “Beyaz Yürüyüş” gerçekleşti.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi ve İstanbul Tıp fakültesi öğrencisi olup okula alınmayan 60 öğrenci yasağı protesto etmek ve cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile görüşmek için İstanbul'dan Ankara'ya yürüdü. Aynı zamanda Türkiye'nin dört bir yanında eylemler düzenlendi.

11 Ekim 1998 – “İnanca Saygı Düşünceye Özgürlük İçin El Ele” eylemi

11 Ekim Pazar günü ülke genelinde yapılan İnanca Saygı Düşünceye Özgürlük İçin El Ele eylemi gerçekleştirildi. Üniversitelerdeki türban gerginliğini sokağa taşıyan on binlerce kişi, el ele tutuşarak protesto zinciri oluşturdu. Başkent Ankara'da göstericiler ‘Başörtü zulmü 75 yaşında’ yazılı döviz açtı. (Radikal)

2 Mayıs 1999 - Genel seçimlerde milletvekili seçilen Merve Kavakçı yemin etmek üzere gittiğinde, mecliste “dışarı dışarı” protestoları ve fiili engelleme ile karşılaştı. Başbakan Bülent Ecevit “bu hanıma haddini bildiriniz” ifadeleriyle biten konuşması akabinde yemin etmesi mümkün olmadı. (Akabinde Yarıgitay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş tarafından evine, sindirmeye yönelik baskın yapıldı. Akabinde Bakanlar Kurulu kararıyla çifte vatandaşlık sahibi olduğu gerekçesiyle vatandaşlıktan çıkartıldı.)

15 Mayıs 1999 - Genelkurmay Başkanı; Kimse devlette başörtüsüyle görev yapamaz

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, kimsenin devlet ve kamu kurumlarında hiçbir şekilde başörtüsüyle görev yapamayacağını söyledi. Kıvrıkoğlu, “Merve Kavakçı'nın tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusunu “Türkiye'nin en yüksek mahkemeleri olan Anayasa Mahkemesi ve Danıştay, bu konuya noktayı koymuştur. Devlet ve kamu kurumlarında hiçbir şekilde başörtüsü ile kimse göreve devam edemez. Bu aynen, herkesi bağlayıcı karardır. Meclis, bütün hükümet ve bütün kamu kurumlarında görev yapan herkesi bağlayıcı bir konudur. Konu mahkemelerce çözülmüştür.” (Hürriyet Gazetesi)

27 Ekim 2000 - Türbanlıya ÖSS de yasak

2001 ÖSS'ye başvurularda, başı açık fotoğraf zorunluluğu getirildi. Türbanlı adaylar sınava alınmayacak. YÖK, üniversitelerde, 1998'de öğrenci kayıtlarında başı açık fotoğraf koşulu ile başlattığı ve giderek kampüs içinde tamamen yasakladığı türban için son nokta operasyonu düzenledi. Türban, bu yıl yapılacak üniversite giriş sınavında da yasaklandı. Türban yasağı, yazılı olarak 2001-ÖSS Öğrenci Seçme Sınavı Kılavuzu'na konuldu. (Hürriyet Gazetesi)

12 Nisan 2002 - İdeolojik şapka giremez!

Başörtüsü yasağı, Marmara Üniversitesi Nişantaşı Kampüsü'nde adeta komediye dönüştü. Kapiya «İdeolojik amaçlı peruk ve şapka takılamaz» ilanı asıldı. Kampüs girişine asılan ve sadece «Yönetim» imzası yer alan bir kağıtta «Öğrencilerin kampüs içinde ideolojik tanımlanacak şekilde peruk, bere ve sakal ile dolaşmaları yasaktır» yazıldı. (Yeni Şafak)

21 Haziran 2002 - 71 yaşındaki hastaya ‹başını aç› işkencesi

Rahim ve mesane kanseri tedavisi nedeniyle Çapa›daki İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi›ne gelen ve son 3 aydır böbrek yetmezliği çeken 71 yaşındaki Medine Bircan›dan ‹başı açık fotoğraf› istendi. 71 yaşındaki Medine Bircan›ın, Emekli Sandığı›nın verdiği Sağlık Karnesi›nde ‹başı açık› fotoğrafı bulunmadığı için diyaliz makinesine bağlanamadığı belirtildi. Çanakkale gazilerinden Mustafa Çolak›ın kızı olan ve aylardan beri çektiği sıkıntılar nedeniyle yürümekte, konuşmakta ve nefes almakta zorluk çeken Medine Bircan, hastanenin Nefroloji Bölümü›nde, ‹başı açık fotoğrafı olmadığı için› gerekli tedaviyi göremiyor. (Yeni Şafak) ve buna benzer birçok örnek mevcuttur...

29 Haziran 2004 - AİHM Leyla Şahin başvurusunu red etti

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Dördüncü Dairesi, başörtüsü yasağı nedeniyle eğitim hakkı ve din özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia eden Leyla Şahin›nin başvurusunu ülkenin takdir hakkı olduğunu ifade ederek reddetti. (AİHM 4 Daire, N: 44774/98, Leyla Şahin / Türkiye)

8 Temmuz 2005 - Yürüyüş değil, bir duruş sergiliyorlar

Başörtüsüne özgürlük için 8 Temmuz 2005›te İstanbul›dan Mekke›ye kadar yürüyecek olan 6›sı bayan 3›ü erkek 9 kişilik grup Düzce›ye ulaştı. Eylemi bilfiil yürüyerek tamamlayacak olan grup Bilecik, Eskişehir, Konya, Adana, Hatay, Şam üzerinden Mekke›ye ulaşmayı amaçlıyor.

26 Aralık 2005 - Bir taraftan Aşkın fişlerken bir taraftan da gürüz fişlemiş!

Yükseköğretim Kurulu binasında saklanan, Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğretim üyelerinin özel hayatları hakkında tutulmuş fişler ortaya çıktı. Yeni Şafak›ın ele geçirdiği fişlerde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (YYÜ) Rektörü Yücel Aşkın ve eski YÖK Başkanı Kemal Gürüz›ün imzaları var. Kemal Gürüz›ün fişlerinde öğretim üyelerinin kimlerin akrabaları olduğu ve hangi siyasi görüşlere yakın oldukları belirtilirken, Aşkın imzalı fişlerde bazı öğretim üyelerinin eşlerinin başörtü renklerine kadar ayrıntılara inildi. (8Sütun Haber)

14 Ocak 2008 - ‹Velev ki siyasi simge olsun›

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye›de başını örtenlere ‹başörtüsünü siyasi simge olarak kullanıyorsun› şeklinde baskılar yapıldığını söyleyerek ‹Velev ki bir siyasi simge olarak taktığını düşünün. Bir siyasi simge olarak takmayı suç kabul edebilir misiniz? Simgelere bir yasak getirebilir misiniz? Özgürlükler noktasında dünyanın neresinde böyle bir yasak var? Buradaki dert başka aslında. Biz bunu çok iyi biliyoruz. Bunu maalesef takdirde zorlanıyoruz› dedi. (Star Gazetesi)

19 Ocak 2008 - CHP›li Canan Arıtman›ın türban ile ilgili konuşması: Sümerler›de fahişeler örtünmüş. Türbanlılara Çağrı: ‹Örtülerinizi Atın, Özgürleşin›

CHP İzmir Milletvekili Canan Arıtman, türbanlı kadınlara da çağrıda bulundu. Arıtman, ‹Atın örtülerinizi ve özgürleşin. Gelin bu türban esaretinden, erkek egemenliğinden kurtulalım. Bizim üzerimizden siyaset yapmalarına engel olalım ve onlara yeter artık diyelim› diye konuştu. (Net Haber)

21 Ocak 2008 - Muhsin Yazıcıoğlu: Buyursunlar ülkeyi onlar yönetsin

BBP lideri Muhsin Yazıcıoğlu, başörtüsü tartışmalarıyla ilgili, “Eğer kanunları Yargıtay çıkaracaksa buyursunlar ülkeyi de yönetsinler. Yok eğer görevleri yürütme ve yasamanın çıkarmış olduğu kanunları uygulamaksa herkes görevini yapmalı” dedi. BBP Şarkışla İlçe Teşkilatı’nın 1. Olağan Kongresi’nde konuşan Yazıcıoğlu, “Başörtüsü kadınlarımızın daha rahat, daha huzurlu ve dini bir vecibe olduğu için taktıkları bir tülbenttir, bez parçasıdır” dedi. Yazıcıoğlu, “Bunu niçin bu kadar abartırlar bilmiyorum, bu bir tercih meselesidir. Buna kimse karışamaz, bu tamamen inançtan kaynaklanan bir meseledir. Eğer kanunları Yargıtay çıkaracaksa buyursunlar ülkeyi de yönetsinler. Yok eğer görevleri yürütme ve yasamanın çıkarmış oldukları kanunları uygulamaksa herkes görevini yapmalı” dedi. (Yeni Şafak)

25 Ocak 2008 - Gül: Üniversiteler özgür olmalı

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, “Üniversiteler, düşüncelerin serbestçe ifade edildiği, inançların serbestçe yaşandığı, siyasetin kısır çekişmelerine girmeyen, lüzumsuz ideolojik tartışmalara sahne olmayan yerler olmalı” dedi. (Yeni Şafak)

25 Ocak 2008 - Özgürlükte uzlaştılar

Yıllardır kanayan yara olan üniversitelerdeki başörtüsü yasağının kaldırılmasına ilişkin AK Parti ile MHP arasında uzlaşma sağlandı. Yasağın kaldırılması için hazırlanan teklifin bugün TBMM Başkanlığı’na verilmesi bekleniyor AK Parti ile MHP’nin 410 milletvekili bulunduğu için Anayasa değişikliğinin referanduma gerek kalmaksızın Meclis’te kabul edilmesine kesin gözüyle bakılıyor. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın İspanya’daki açıklamaları ile başlayan başörtüsü yasağının kaldırılmasına ilişkin süreçte AK Parti ile MHP arasında uzlaşma sağlandı. AK Parti ile MHP Anayasa’nın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapılması konusunda uzlaştı. (Yeni Şafak)

31 Ocak 2008 - Danıştay türban davasını reddetti

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, kılık-kıyafet kurallarına uymadığı için üniversite sınavı iptal edilen öğrencinin velisinin açtığı davayı reddetti. Öğrenci Seçme Sınavı’na 17 Haziran 2001 tarihinde giren bir öğrencinin velisi, “sınavda kılık-kıyafet kurallarına uymaması” nedeniyle çocuğunun sınavının iptal edilmesine ilişkin işlem ile bu işlemin dayanağı 2001 yılı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Kılavuzu’nun 3.4 No’lu bölümünde yer alan “başı açık olarak sınava gireceğine” ilişkin düzenlemenin iptali istemiyle Danıştay’da dava açmıştı. (Yeni Şafak)

01 Şubat 2008 - Yasağa bir garip gerekçe: Kopya çekilir!

Üniversitelerarası Kurul’un Başkanı ve Akdeniz Üniversitesi (A.Ü.) Rektörü Prof. Dr. Mustafa Akaydın, türbanın yükseköğrenim kurumlarına girmesinin kopya çekmeye zemin hazırlayacağını söyledi. Teknolojinin çok geliştiğini ve cep telefonlarının bluetooth (cep telefonu, bilgisayar ve dijital kamera gibi birçok elektronik cihazı kısa dalga radyo sinyalleri kullanarak birbirine bağlayan sistem) kulaklıkları olduğunu belirten Akaydın, “Dersteki erkek hocaysa, kızın türbanını açtırıp arama yapamaz. Yapsa da yarın bir gün cinsel tacizle suçlanır. Her derse kadın hoca mı vereceğiz?” dedi. (Radikal Gazetesi)

02 Şubat 2008 - Mesut PARLAK : 'Biz de türbanlılara hak ettiği notu vermeyiz!'

Türban kararının üniversitelerdeki barış ortamını zedeleyeceğini öne süren Mesut Parlak, "Bu gerginlik bizi bile etkileyecek. Belki hiç hakkımız olmadığı halde, türbanlı bir öğrenciye, cumhuriyet ilkelerinin kıyafetlerine aykırı diye hak ettiği notu vermeyeceğiz" şeklinde konuştu. (En Son Haber)

04 Şubat 2008 - İstanbul barosu peruğu da siyasi buldu

İstanbul Barosu, yargı kararlarının uygulama kapsamını genişleterek yeni bir yasak daha icat etti. Başörtülü stajyer avukatlara 'yargı kararına uymak zorundasınız' diyen baro yönetimi, staj eğitimi sırasında peruk takmayı da yasakladığını yazılı bir şekilde duyurdu. Avukat adaylarının eğitim aldığı merkezin ilan panosuna asılan bildiriye, kararın Staj Eğitim Merkezi (SEM) Yürütme Kurulu'nca 4 Şubat 2008 tarihli toplantıda alındığı hatırlatıldı. (Zaman)

07 Şubat 2008 – "Yeni anayasa yapmak idamı göze almaktır"

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, 'yeni bir anayasa yapmak için idamı göze almak' gerektiğini ileri sürdü. Baykal, «Ya kurtuluş savaşı yaparsın, yeni bir devlet kurarsın, ya da ihtilali yaparsın, idamı göze alırsın o zaman yeni anayasa yaparsın» dedi. Bahçeli'nin «Biz Anıttepe ile Kocatepe arasında çelikten halatız» sözlerini eleştiren CHP lideri, «Laikliğin güvencesi benim» diyen Başbakan Tayyip Erdoğan'a da «Laikliği Hikmetyar'ın dizinin dibinde mi öğrendin?» diye yüklendi. (Radikal)

09 Şubat 2008-Üniversitede başörtüsüne özgürlük için bir haftada 3 bin akademisyenden imza

Üniversitelerdeki başörtüsü yasağının kaldırılmasına destek vermek amacıyla bir grup öğretim üyesi tarafından başlatılan 'Üniversitede Özgürlük' bildirisine katılım sona erdi. Sonuç metninde «Üniversitelerin özgürlükçü, çoğulcu ve eleştirel aklın mekânları olması gereğini ortaya koyan bu duyuru artık kamuoyuna mâl olmuştur. Duyuruda yer alan mesajın ötesinde sayıların, sıfatların ve isimlerin hiçbir önemi yoktur.» ifadesine yer verildi.(Zaman Gazetesi)

10 Şubat 2008 - Meclis'te 411 Rekor Oyla Özgürlük İttifakı

Üniversitelerdeki başörtüsü yasağını kaldıracak Anayasa değişiklik paketi Meclis Genel Kurulu'nda kabul edildi. Düzenleme ile herkes hizmetlerden eşit yararlanacak, hiç kimse eğitim hakkından mahrum kalmayacak. (Yeni Şafak)

13 Şubat 2008 - Kanadoğlu: Türbana izin vermek suç

Eski Yargıtay Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, türbanlı öğrencilere izin veren rektörlerin suç işlediğini öne sürdü. Marmara Üniversitesi'nde düzenlenen 'Hukuk ve Siyaset Okulu'na katılan Kanadoğlu, "Yakın geçmişte iki siyasi parti dini siyasete alet ederek laikliğe karşı geldikleri için ve türbanı savundukları için kapatılmıştır. Laiklik ilkesine aykırı eylemde bulunursanız, kapatılmayı hak edersiniz" dedi. (Radikal Gazetesi)

27 Şubat 2008 - CHP başörtüsü değişikliğinin iptalini talep etti

CHP, Anayasa Mahkemesi'ne iptal başvurusunda bulundu. Değişikliğin 'yok sayılması'nı ve 'yürürlüğünün durdurulması'nı istedi. (Milliyet)

14 Mart 2008 - Adalet ve Kalkınma Partisi kapatma davası

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya'nın, AK Parti'nin "laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiği" gerekçesiyle, partinin kapatılması ve ilgili Başbakan Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül dâhil 71 kişinin 5 yıl süre ile siyasetten uzaklaştırılması istemiyle hazırladığı iddianame Anayasa Mahkemesi'ne 14 Mart 2008'de sunulmuş olup, Anayasa Mahkemesi iddianameyi 31 Mart 2008 günü kabul etmiştir. 16 Haziran günü AKP esas hakkındaki savunmasını vermiştir. 30 Temmuz 2008 tarihinde kamuoyuna yapılan açıklamada; laikliğe aykırı fiillerin odağı olduğu gerekçesiyle partinin temelli kapatılmaması, fakat hazine yardımının belirli bir oranda kesilmesi kararına varılmıştır. (Cnntürk)

5 Haziran 2008 - Mahkeme, milletin iradesini yok saydı

Başörtüsünün üniversitelerde serbest bırakılmasına ilişkin Anayasa değişikliğinin "iptali veya yok hükmünde kabul edilmesi ve yürürlüğünün durdurulması" istemiyle açılan dava bugün görüldü. Anayasa Mahkemesi düzenlemeyi iptal etti. Köşk seçimlerindeki 367 kararıyla tartışma doğuran Anayasa Mahkemesi, hukukçuları ayağa kaldıran yeni bir karara daha imza attı. CHP'nin talebine uyararak, Meclis'in 411 oyla kabul ettiği anayasa değişikliğini şekil yerine esastan görüşen Yüksek Mahkeme, 9'a 2 oyçokluğuyla düzenlemeyi iptal etti. (Yeni Şafak)

01 Eylül 2008 - Üniversiteye kayıta taahhütname imzalatılıyor

İstanbul Aydın Üniversitesi'nde yeni kayıt yaptıran öğrencilere kılık kıyafetleriyle ilgili bir taahhütname imzalatıldı. Öğrencilerden, 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde İstanbul Aydın üniversitesi kampüslerinde derslere başörtülü ve türbanlı olarak girmeyeceklerini garanti etmeleri isteniyor. (Zaman)

13 Kasım 2008 - Memurların kıyafeti laiklik gerekçesiyle yasaklanamaz

Avrupa Konseyi, kamu çalışanlarının dinî inançlarına uygun kıyafet giyme özgürlüğünün 'laiklik' gerekçesiyle kısıtlanamayacağını açıkladı. Hollanda'nın Lahey kentinde iki günlük bir konferans düzenleyen Konsey, 'kamusal alanda dinî sembollerin yeri' başlığında tüm üye ülkelere tavsiyeler içeren bir rehber hazırladı. Uzman akademisyenlerin hazırladığı rehberde, 'Dinî inançlarına uygun kıyafet giyen kamu çalışanlarına kısıtlama getirilirken laikliğin gerekçe gösterilmesi yeterli değildir' denildi. Kamuda kıyafetlere dinî sembollerle ilgili kısıtlama getirmek yerine, memurun ifa ettiği göreve göre bazı istisnai düzenlemeler yapılabileceği belirtildi. Ancak bu 'istisnai' durumların okul, hastane ve mahkemelerde hizmet alan vatandaşlara uygulanmasının insan hakkı ihlali olduğu vurgulandı

13 Aralık 2008 - Baro başörtüsüyle oy kullanmayı suç saydı

Türkiye, CHP'nin çarşaf açılımını tartışırken, Türkiye Barolar Birliği (TBB), başörtüsüyle oy kullanmayı bile suç saydı. TBB, 17 başörtülü avukata uyarı cezası verdi. Ankara Barosu "Faşizan bir uygulama olur" deyip baro seçimlerinde oy kullanan başörtülü avukatların cezalandırılmasını önce reddetti, sonra uyarı cezası verdi, Barolar Birliği de kararı oybirliğiyle onayladı. (Timetürk Haber)

12 Mart 2009 - GATA'da kahreden olay!

Yüzbaşı Sadık Güray Balatekin, 1999 yılında eşi başörtülü diye TSK'dan ihraç edildi. Beylik tabancası, TSK kimlik kartı ve sağlık karnesi elinden alındı. GATA'da mide kanseri tedavisi gören eşi Aliye Balatekin hastaneden çıkarıldı. Aliye Balatekin, 20 gün sonra hayatını kaybetti. (Timetürk Haber)

30 Eylül 2009 - TSK'dan başörtüsü fetvası

Laik devlet düzeninin yegane savunucusu olduğunu her fırsatta bildiren TSK'nın yayınlamış olduğu kitapçık şaşırttı. Genelkurmay Başkanlığı'nın, "Kamu Kurum ve Kuruluşları'ndaki Kıyafet Düzenlemesi" adlı kitapçıkta, başörtüsü hakkında dini fetva niteliğinde ifadeler yer veriliyor. Genelkurmay Başkanlığı tarafından askerlere dağıtılan ve üzerinde "Hizmete Özel" yazan kitapçıkta, başörtüsünün bir Kur'an hükmü ve ifadesi olmadığı söyleniyor. "Türk gelenek ve göreneklerinde türban, peçe ve çarşaf yoktur. Türban, belirli dini inanışın simgesi olarak, toplum yaşamımıza bilinçli olarak sokulmuştur. Peçe ve çarşaf ise, İran ve Bizans kaynaklıdır" deniliyor. - (Stratejik Boyut – Demokratik Düşünce Platformu)

21 Ekim 2009 - Başörtülü İHL'li Çanakkale'ye gidemedi

Çanakkale gezisine büyük bir hevesle katılan Muğla Fethiye İmam Hatip Lisesi 3. Sınıf öğrencisi Cemile Büşra Pirci, yolculuğun 15'inci dakikasında başörtülü olarak ziyaret ve konaklama yerlerine giremeyeceği belirtilerek, otobüsten indirildi. Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğüne yürütülmekte olan ve Muğla Milli Eğitim Müdürlüğü'nün organize ettiği Cumhuriyet Eğitim Gezileri kapsamında Çanakkale'ye götürülen öğrencilerden biri olan Pirci, Milli Eğitim Müdürlüğü'nün aracılığıyla indirildiği yerden alınarak okuluna gönderildi. (Haber7)

05 Ocak 2010 - Vicdani Retçi Enver Aydemir'in annesine askeri cezaevinde başörtüsü yasağı! İslami inancı gereği silah altına girmek istemediğini söyleyerek, vicdani ret kararı alan ve "Müslümanların en temel inançlarını bile bu kadar açık bir şekilde tahkir eden bir kurumda benim yer almam söz konusu olamaz." diyen Enver Aydemir'e yönelik militarist baskı sürüyor. Kendisini ziyaret etmeye gelen annesi, başörtüsünü bağlama biçiminden dolayı askeri cezaevine sokulmadı. (Tekilhaber)

03 Mart 2010 - CHP üyeleri çarşafa karşı eylem yaptı

Mersin'de, halifeliğin kaldırılışının 86. yıldönümü nedeniyle bir araya gelen yaklaşık 100

CHP'li kadın, üzerlerine geçirdikleri çarşafaları yırtarak gerçekleştirdikleri eylemle "Cumhuriyet'e sahip çıktıklarını" söyledi. (Odatv)

28 Nisan 2010 - Başörtüsü yasağının hukuki dayanağı yok.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığında tarihi karar: Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Emine Erdoğan ve Hayrunisa Gül'ün başörtüleri için yapılan suç duyurusuna 'Böyle bir suç tanımı yoktur' gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. (Star)

04 Ekim 2010 - YÖK'ün (İstanbul Üniversitesine gönderdiği yazıya göre) Türbanlı öğrenci dersten atılamayacak.

YÖK, İstanbul Üniversitesi'ne gönderdiği yazı ile disiplin yönetmeliğine uymayan öğrencilerin dersten çıkarılmasını yasakladı. Yönetmeliğe göre sadece tutanak tutulacak.

AK Parti ve CHP, türbanın üniversitelerde serbest bırakılmasına anayasal çözüm ararken Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) erken davrandı. YÖK'ün gönderdiği yazıyla birlikte, öğrenciler anayasa engeli olsa bile artık derslere başörtülü olarak girebilecek. Siyasi partileri karşı karşıya getiren sorunun tıpkı Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç'ın önerdiği gibi "uygulamada" çözüldü. Herşey İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde, bir öğrencinin türbanı nedeniyle dersten çıkarılması ile başladı. Konu Yüksek Öğretim Kurumu'na intikal etti. YÖK'ten gelen yanıt ise türbanın önünü fiilen açmış oldu. YÖK, öğrencinin "disiplin yönetmeliğine aykırı" durumu nedeniyle sınıftan çıkarılamayacağını; çıkarılan öğretim görevlisi hakkında soruşturma açılacağını duyurdu. YÖK'ün bu yanıtı İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne tüm öğretim görevlilerine dağıtıldı. Bundan böyle bir öğrenci derse türbanla girse bile derse alınmaması ya da sınıftan çıkarılması sözkonusu olmayacak. Öğretim görevlisi de tutanak tutup bunu dekana vermekle yetinecek. Bu talimata uymayan öğretim üyeleri hakkında ise soruşturma açılacak. (Akşam)

28 Ekim 2010 - YÖK, (sınavlarda) 'başı açık olacak şartı'nı da kaldırdı

YÖK, başörtüsüne özgürlük yolunda yeni bir karara daha imza attı. Kılavuzda, başörtülü adayları sevindiren değişiklikler dikkat çekti. Kılavuzun, "Başvurma işleminin Tamamlanması" başlıklı bölümünde, ÖSYM Başvuru Merkezleri'ne yapılacak başvurularda aranan "başı açık olma" zorunluluğu ifadesi tamamen çıkarıldı, başörtülü fotoğraf kullanımının önü açıldı.(Star)

31 Ekim 2010 - KPSS'de "takı" diye başörtüsünü çıkarttırdılar

Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde üniversitenin de avukatı olduğu öğrenilen denetçi bayanın KPSS sınavına gelen başörtülülere zorluk çıkardığı ortaya çıktı. Polis aramasının ardından bina içerisine alınan başörtülü bayanların, kulaklarında ve üzerlerinde takı olup olmadığı araştırıldı. İddiaya göre, binadaki bir bayan görevli "başörtüsü de takı kategorisine girer" diyerek adaylara başlarını açtırdı.(Timetürk)

16 Şubat 2011 - Ankara Üniversitesi'nde başörtüsü zulmü sürüyor

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğrencisi Ü.Ö. başörtülü olduğu gerekçesiyle derslere giremiyor.(MilliGazete)

24 Şubat 2011 - Ortadoğu Teknik Üniversitesi disiplin soruşturması açtı.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, yurda girdiği için K. T. isimli öğrenciye disiplin soruşturması açtı ve savunma istedi.

13 Haziran 2011 - Örtülü kadınlar hariç 78 kadın vekil seçildi

AK Parti'den 45, CHP'den 19, MHP'den 3, BDP destekli bağımsızlardan ise 11 kadın milletvekili Meclis'e girdi. Bu neticeye göre TBMM'nin 24. döneminde kadın milletvekili sayısı 78'e ulaştı. Ancak başörtülü milletvekili yine yok. (Timetürk)

13 Ekim 2011 - Ya okula almıyorlar ya da tecrit ediyorlar

Başörtüsüyle okumak isteyen ilköğretim öğrencilerinin çektiği sıkıntılar bitmek bilmiyor. Son olarak Mimar Sinan ilköğretim okulunda okuyan Sümeyye Alakuş ve Yalım Erez ilköğretim okulu öğrencisi Ayşe Özdil arkadaşlarından ayrı bir şekilde rehberlik odasında tutularak tecrit ediliyor. (HaksözHaber)

4 Ekim 2011- Başörtüsü yasağı bitmedi, sürüyor

Üniversiteler açılırken gözler yeniden başörtüsü yasağının sürdüğü üniversitelere çevrildi. 1989 ve 2008'de Anayasa Mahkemesi'nin verdiği iki iptal kararı dışında hukuki bir bağlayıcılığı olmadan uygulanan yasak şimdi de karşı bir yasal düzenleme yapılmadığı için üniversitelerin, hatta tek tek hocaların inisiyatifine terk edilmiş durumda. (Taraf)

Yukarıda canlı örneklerinde görüldüğü gibi bu yasak zulüm boyutuna ulaşmıştır. Belirtilen haber kaynaklı verilerin herbiri defalarca tekrarlanmıştır, burada sadece birer örnek vermekle yetinilmiştir.

Tarihsel kronolojide aktarılan verilerle yasağın giderilme sürecinde irdelenmiştir. Fakat yapılan çalışmalar kesin ve kapsayıcı bir sonuca ulaşmazken Yükseköğretim ile sınırlı kalmıştır. İlköğretim, Ortaöğretim, Kamu Kurum ve Kuruluşlarında uygulanan yasak gündeme bile gelememiştir. Toplumun çoğunluğunun bu soruna artık geçici değil kalıcı, köklü ve her alanı kapsayan çözümler bulunması ve yasakların tamamen ortadan kaldırılması konusunda hemfikir olduğu aşikardır.

Başörtüsü Yasağının Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi

Kişilerin kendi iradeleri doğrultusunda hareket edip etmemesi özgürlükler hukukunda esastır. İnsanlar doğrudan doğruya herhangi bir makamın ya da kişinin müdahalesi ya da izni olmadan temel haklarını kullanmakta serbesttirler. Bir hukuk devletinde temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması, sadece üçüncü kişilerin somut olarak zarar görebilecekleri durumlarda açık bir yasa hükmü ile sağlanabilir.

Başörtüsü; dini inancın yaşanması, eğitim ve çalışma hakkı itibarıyla temel hak ve özgürlükler kapsamı içerisindedir. Kadınların dini inançları gereği başlarını örtüyor olmaları, inançlarına uygun şekilde eğitimlerine devam etmek ve çalışmak istemeleri kişilerin ya da kuruluşların müdahale edebileceği bir alan değildir. Ancak Türkiye’de devlet yetkisini aşmış ve bu alana çeşitli yasak ve uygulamalarla müdahale de bulunmuştur. Yürürlükte olan uluslararası sözleşmeler, anayasanın ilgili maddeleri ve kanunlar bu yasakla ihlal edilmiş, temel hak ve hürriyetleri ellerinden alınan mağdurlara karşı suç işlenmiştir. Başta devlet olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, yükseköğretim kurumları, yargı organları toplum vicdanını hiçe sayarak yasağı günümüze kadar uygulayabilmişlerdir.

Yasağın aslında ne kadar hukuksuz olduğunu anlayabilmek adına bu konudaki hukuki mevzuatı aşağıda ana hatlarıyla sınıflandırarak inceleyeceğiz.

İlköğretim ve Ortaöğretim

İlk ve ortaöğretimde uygulanan yasak 07/12/1981 tarihli “Milli Eğitim Bakanlığı İle Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik” ile uygulanmıştır. Ancak yasağa dayanak olan bu yönetmelik, Türkiye’nin hem taraf olduğu uluslararası sözleşmelere hem de anayasada temel hak ve hürriyetleri düzenleyen maddelere aykırıdır. Bu yasakla, dini inancı gereği başörtüsü kullanan çocukların eğitim hakları başlarını açma şartına bağlanmıştır. Devlet bu uygulamayla yetkisini aşmış ve devletin kendisi vatandaşları arasında ayırimcılık yaparak suç işlemiştir. Devlet kişilerin eğitim hakkını şarta bağlayarak bu temel hakkın özüne dokunmuş ve yaptığı sınırlamayla anayasanın 13. Maddesini ihlal etmiştir.⁴ Dini inancı gereği başörtüsü kullanan çocuklar ayırimcılığa tabii tutularak da anayasanın 10. maddesi ihlal edilmiştir.⁵

4 T.C. Anayasası Madde 13 - *Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması* Temel hak ve hürriyetler, özlere dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir

5 T.C. Anayasası Madde 10 - *Kanun önünde eşitlik* Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar

Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Bireylerin dini tercihleri ve inançları doğrultusunda yaşamlarını şekillendirme arzuları hiç kimse tarafından sorgulanamaz ve kısıtlanamaz. İnsanlar temel hak ve özgürlüklere belli bir yaşı doldurduktan ya da reşit olduktan sonra değil doğdukları an kavuşurlar. Çocuk olduğu düşünülerek bireylerin din ve inanç özgürlükleri ellerinden alınamaz. İlköğretim ve ortaöğretimdeki bir kız öğrenci başını örtmemeyi nasıl tercih ediyor ise örtmeyi de tercih edebilir ve eğitimine bu şekilde devam etmek isteyebilir. Son dönemde yaşanan bazı olaylar başörtülü kız öğrencilerin başlarını bilerek/isteyerek örttüklerini bizlere göstermiştir. Bu öğrenciler bilinçli bir şekilde böyle bir tercihte bulunmuşlar ve eğitimlerine bu şekilde devam edebilmek için mücadeleyi göze almışlardır. Okul yönetimlerine, öğretmenlerine hatta bazen sınıf arkadaşlarına karşı kendilerini savunmak zorunda bırakılmışlardır. Herkes eğitim alma hakkına sahiptir. Bu hak şartlara bağlanamaz, devlet vatandaşları arasında ayırım yapmaksızın onlara bu hakkı vermek zorundadır.

İlköğretimde başörtüsüyle okumak için zihinlere yerleştirilen yasak dışında yasak yoktur. Bu zihinlerimizdeki yasağı kırmalıyız. Şu an ilköğretimde eğitim zorunlu olup veli çocuğunu uygunsuz kıyafetle dahi gönderse okul yönetimi öğrenciyi okula almamalık yapma yetkisine sahip değildir. İlköğretim 5. sınıfa kadar disiplin cezası olmayıp sadece ilköğretim orta kısmında okula uyum sağlayamamak adı altında başka okula gönderme uygulamasından öte bir yaptırım bulunmamaktadır. Buda yorum içerikli bir uygulama olur ki bir çocuğun başörtüsüyle uyumsuzluk yaratacağına dair bir delil yoktur, tersine kültürümüz ve inançlarımız doğrultusunda uyum sürecini arttırıcı bir unsurdur.

İlköğretim 1.2.3.4.5. sınıflara giden kız çocuklarına kılık kıyafete aykırı giyinmeden dolayı sınıftan çıkarma veya okula almama yapılamaz. Yapanlar, TCK'nın 112.maddesine göre suç işlemiş olur; Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla;

a) Devletçe kurulan veya kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak yürütülen her türlü eğitim ve öğretim faaliyetlerine,

b) Öğrencilerin toplu olarak oturdukları binalara veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına engel olunması halinde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Velilerin çocukları ile birlikte sınıfa girebilme ve ders takip haklarının olduğunu da unutmamak gerekir. Yaşanan tüm hukuksuzluklar ve fiili müdahaleler tutanak altına alınmalı ve suç duyurusunda bulunulmalıdır. Tam tersine, kılık kıyafete aykırı okula gelen öğretmenler için uygulanabilecek hukuki düzenlemeler mevcuttur ve bu düzenlemelere riayet etmediği takdirde cezai işlem yapılabilir.

Bu yasağı gerekli gören kesime göre başörtüsü, çocuk yaştaki bu kişiler için din ve vicdan özgürlüğü kapsamına girmemektedir. Çünkü çocuklar başlarını kendi istekleri ile değil ailelerinin istek ve tercihleri doğrultusunda örtmektedirler. Bu iddia ortaya atılırken Türkiye'nin de taraf olduğu uluslar arası sözleşmelerle kabul edilmiş olan, anne baba velayet hakkı göz ardı edilmektedir.

Çocukların velayet hakkını doğrudan olmasa da dolaylı bir şekilde düzenleyen ve Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin Ek-1 Numaralı protokol 2.maddesine göre “Kimse, tahsil görme hakkından mahrum edilemez. Devlet eğitim ve öğretim sahasında deruhte edeceği vazifelerin ifasında, ebeveynin bu eğitim ve öğretimi kendi dini ve felsefi akidelerine göre temin etmek hakkına riayet edecektir” denmektedir. Bu maddenin birinci cümlesinde bireye öğrenim hakkı tanınmakta ve bireyin bu haktan mahrum bırakılmayacağı vurgusu yapılmaktadır. İkinci cümlesinde ise devletin öğretim sahasındaki görev ve sorumluluğunu dile getirirken, bu öğretimin ana-babanın dini ve felsefi inançlarına uygun olması gerektiği esasını belirtmiştir. Bu maddeye göre herhangi bir din ve felsefi inanç/görüşe sahip bir T.C. vatandaşı ilkokul birinci sınıftan itibaren kendi çocukları için dini ve felsefi inanç/görüşlerine uygun bir eğitim ve öğretimi talep edebilirler. Devlet müfredatı belirlerken anne-babanın inanç ve felsefi görüşlerini dikkate almak zorundadır.

Anne-babanın çocuk üzerindeki velayetini doğrudan düzenleyen uluslararası sözleşme, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesidir. Sözleşmenin tamamında ve özellikle 18.maddesinde çocuğun yararı gözetilmek kastiyle çocuğun yetiştirilmesinde ve hayata hazırlanmasında ana-babaya sorumluluk ve yetki verilmiştir. Devletin buradaki görevi, ana-babaya gerekli desteği vermek olarak belirlenmiştir. Ancak Türkiye’de uygulanmakta olan bu yasakla devlet aileye destek olmamakta, tersine aileyi ve çocuğu temel hak ve hürriyetlerinden mahrum bırakmaktadır.

Yükseköğretim

Türkiye’de şu an yürürlükte olan yasaların herhangi birinde, bazı yükseköğretim kurumlarında uygulanmaya devam eden başörtüsü yasağını meşru kılan bir düzenleme yoktur. Bunun yanı sıra kadınların kıyafet biçimleri, saçlarının rengi, boyu ya da biçimi kişilerin ya da makamların müdahale edebileceği bir alan değildir. Bu konularda karar verme, yasak getirme yetkisi hiçbir kurum ya da kuruluşa verilmemiştir. Bu konudaki mevzuatı, Anayasa, uluslararası sözleşmeler, kanunlar, tüzük ve yönetmelikler olarak değerlendirmek gerekmektedir. Kılık-kıyafet hususundaki hukuki mevzuat ve fiilen uygulanan başörtüsü yasağının gerekçeleri aşağıda ana hatlarıyla ifade edilmiştir.

Uluslararası Sözleşmeler ve Anayasa

Türkiye’nin imzalamış olduğu uluslar arası sözleşmeler iç hukukun bir parçasıdır ve Anayasanın 90. maddesi uyarınca, TBMM tarafınca onaylanan bu sözleşmelerin kanun hükmünde olduğu ve anayasaya aykırılığının tartışılmayacağı kabul edilmiştir. Bu sözleşmelerde bulunan herhangi bir hükmün ihlali yürürlükteki herhangi bir yasanın ihlali hükmündedir. Temel insan hak ve özgürlüklerini öngören uluslar arası sözleşmelerin herhangi birinde öğrencilerin kılık-kıyafetleri sebebiyle okula ait mekanlara alınmamalarını bildiren herhangi bir hüküm yoktur. Aksine Türkiye’de bu yasak yoluyla kişilerin eğitim hakkı, din ve vicdan hürriyetleri, düşünce özgürlükleri ellerinden alınmaktadır. Başörtüsü yasağı ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde özellikle eğitim hakkını düzenleyen Ek. 1 Protokol 2. Maddesi ile özel yaşama saygı hakkını güvence altına alan 8, din ve vicdan özgürlüğünü düzenleyen 9 ve düşünce özgürlüğünü düzenleyen 10. maddeleri ihlal edilmektedir.

Eğitim hakkı; Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.⁶

Özel hayatın ve aile hayatının korunması; Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.⁷

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü; Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir.⁸

İfade özgürlüğü; Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir.⁹

Bireylerin başörtüsü kullanma tercihi, dini inancın yaşanması ve bu şekilde eğitim alınabilmesi itibarıyla temel hak ve özgürlükler kapsamındadır. Çalışma hakkı ya da eğitim hakkı gibi temel hak ve özgürlüklerin yorum yoluyla kısıtlanması hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmaz. Anayasaya dayanılarak yapılan yorumlar bu konuda herhangi bir düzenleme bulunmadığı gerçeğini değiştirmez. Başörtüsü yasağının anayasal hiçbir temeli olmadığı gibi bu yasakla anayasa ile güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğü, eğitim özgürlüğü ve düşünce özgürlüğü hakları ihlal edilmektedir.

Din ve inanç hürriyeti; Herkes din ve inanç hürriyetine sahiptir.¹⁰

Eğitim ve öğrenim hakkı; Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakılamaz.¹¹

İlgili Kanunlar ve *Yükseköğretim Kurumu Mevzuatı*

Anayasanın 13. Maddesi temel hak ve özgürlüklerin ne şekilde sınırlandırılabileceğini öngörmektedir. Buna göre kısıtlama anayasanın özüne ve ruhuna uygun olarak ancak bir kanun yoluyla sınırlandırılabilir ve bu sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmayacağı belirtilmiştir. Eğitim hakkı temel bir haktır ve devlet bu hakkı kamu hizmeti olarak bütün vatandaşlarına vermek zorundadır. Bu hizmetin alınabilmesini öğrencilerin başlarının açık olması şartına bağlayan bir yasa maddesi mevcut değildir. Kaldı ki bireylerin temel hak ve özgürlükleri, üçüncü kişilerin hak ve yükümlülüklerini somut bir biçimde etkilemediği takdirde yasa hükmü dâhil hiçbir biçimde kısıtlanamaz. Kıyafet tercihi, kişinin kendi takdirindedir.

Türkiye Cumhuriyetinde yürürlükte bulunan binlerce yasadaki sadece iki tanesi kılık kıyafetle ilgili hükümler içermektedir. Birincisi, 28.11.1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisatı Hakkındaki Kanundur. Yasa TBMM üyelerine ve memurlara şapka mecburiyeti getirmektedir. İkincisi ise 3.12.1934 tarihli, 2596 sayılı, "Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair kanun"dur. Kanunun kimlere uygulanacağı açıkça belirlendiği için metinde belirtilen kişiler haricinde kimselere uygulanmasına hukuken imkân yoktur.

6 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-Ek. 1 Protokol / Madde 2

7 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-Madde 8

8 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-Madde 9

9 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-Madde 10

10 Madde 24 – T.C. Anayasası

11 Madde 45 – T.C. Anayasası

Yükseköğretim Kurumları, üniversite öğrencilerinin temel kanunu olan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa tabidir. Yükseköğretim kanununda, geçmişte başörtüsü yasağına yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. En son (28 Ekim 1990 tarih ve 20679 sayılı) Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa eklenen Ek. 17.maddesiyle; “*Yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile Yüksek Öğretim Kurumlarında kılık kıyafet serbesttir*” hükmü getirilmiştir. Bu hüküm gereğince yapılan uygulamanın aksine üniversitelerde hertürlü kılık-kıyafet serbesttir. Bu düzenlemenin iptali istemiyle anayasa mahkemesine başvurulmuş ancak anayasa mahkemesi iptal talebini reddetmiş ve yasa yürürlükte bırakılmıştır.

Genel Yönetmelikler ve Üniversitelerin Öğrenci Yönetmelikleri

Yürürlükte kılık kıyafetle ilgili iki genel yönetmelik mevcuttur. İlki 25/10/1982 tarihli “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik”, kamu hizmeti veren memurlar için geçerli olup, üniversite öğrencilerine uygulanamaz. İkincisi ise 07/12/1981 tarihli “Milli Eğitim Bakanlığı İle Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik”tir. İlgili yönetmelik isminde de belirtildiği üzere, salt bakanlıklara bağlı öğrencileri kapsamaktadır. Üniversiteler ise özerk bir kurum olan Yükseköğretim Kurumuna tabidir.

28 Şubat süreci sonrasında yasak genelgelerle uygulanmaya başlamıştır. Yasağın başlamasıyla beraber üniversiteler yönetmeliklerini de değiştirmiş kayıt esnasında başı açık fotoğraf verme şartı koymuşlardır.

Türk hukuk mevzuatı açısından kanunlar anayasaya, tüzükler ve yönetmelikler bağlı oldukları kanunlara dayandırılarak onlarla uyum içerisinde çıkarılabilirler. Yönetmeliklerin, normlar hiyerarşisinde kanun ve tüzükten sonra geldiklerinden, bağlı oldukları kanun ve tüzüğe aykırı hükümler içermesine hukuken imkân yoktur. Üniversiteler, Yükseköğretim Kanunu Ek. 17. Maddede öngörülen kılık kıyafet serbestisine aykırı bir düzenleme yapamaz, herhangi bir uygulamada bulunamaz.

Yukarıda da görüldüğü gibi yükseköğretimdeki başörtüsü yasağının hukuki bir zemini yoktur. Yasak, yorum yoluyla alınan anayasa mahkemesi kararları ve Danıştay kararları dayanak gösterilerek uygulanmaktadır. Oysa bilindiği üzere yargı makamları yasak ihdas edemezler. Eğitim hakkı temel, somut bir haktır ve somut bir hakkın kısıtlanması ancak bir yasa hükmü ile gerçekleşebilir. Yargı makamlarının bu hukuksuz uygulamaları anayasaya aykırıdır. Çünkü Anayasanın 125. Maddesinin 3. Fıkrasında “*Yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez*” hükmü yer almaktadır. Öğrencilerin eğitim haklarını ellerinden alan kurum ve kişiler Türk Ceza Kanunu 112. maddesine göre suç işlemektedirler.¹²

12 Türk Ceza Kanunu Madde 112- Eğitim ve öğretimin engellenmesi; Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla; Devletçe kurulan veya kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak yürütülen her türlü eğitim ve öğretim faaliyetlerine, b) Öğrencilerin toplu olarak oturdukları binalara veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına, engel olunması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Görüldüğü üzere ortada işlenen bir suç vardır. Yetkisini aşan mahkemeler, anayasaya aykırı kararlar alan hâkimler, öğrencileri herhangi bir suçları yokken suçlu ilan eden savcılar ve tamamen keyfi davranan üniversite yönetimleri işledikleri suçlar sebebiyle yargı önünde hesap vermeli ve bir daha böyle engellemelerin yaşanmaması adına haklarında verilen kararlar uygulanmalıdır.

Kamu Kurum ve Kuruluşları

Kamu kurum ve kuruluşlarında uygulanan yasak 25/10/1982 tarihli “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik”, 07/12/1981 tarihli “Milli Eğitim Bakanlığı İle Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik” düzenlemeleriyle uygulanmaya başlanmıştır. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde olduğu gibi burada da devlet vatandaşlarını, yasalarla sözde güvence altına aldığı temel hak ve hürriyetlerinden mahrum bırakmıştır.

Devlet bu yasakla başta kendi anayasasına olmak üzere yürürlükte olan ceza kanunlarına ve taraf olduğu uluslar arası sözleşmelere aykırı hareket etmektedir. Bu yasakla kişilerin çalışma hakları ellerinden alınmakta ve başörtülü kadınlar ayrımcılığa tabi tutulmaktadır. İhlal edilen maddeler, kanunlar ve sözleşmeler aşağıdaki gibidir.

T.C. Anayasa Kanunları, İlgili Maddeler ve Uluslararası Sözleşmeler

“Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir.”¹³

“Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, özürllülük, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yaparak; kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.”¹⁴

“İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep v.b. sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.”¹⁵

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi (CEDAW), başörtülü kadınlara karşı yapılan farklı muameleyi ayrımcılık olarak tanımlamıştır. Bir sonraki rapor dönemi olan 2014 yılına kadar da başörtüsü yasağının ayrımcı sonuçlarının tamamen yok edilmesine ilişkin alınan önlemlerin açıklanması istenmiştir.¹⁶ Türkiye'nin taraf olduğu bu sözleşmenin “bütün hükümlerini sistematik ve sürekli olarak uygulama” yükümlülüğü mevcuttur.

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Anlaşmasınının 18. Maddesi; Bu madde ile *düşünce, vicdan ve din hürriyeti* teminat altına alınmıştır. BM İnsan Hakları Komitesi, olağanüstü durumlarda dahi

13 T.C. Anayasası-Madde 49

14 Türk Ceza Kanunu-Madde 122

15 İş Kanunu- Madde 5

16 CEDAW Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi 46. Oturum 12-30 Temmuz 2010 Nihai Yükümlülükler, Paragraf 48.

kısıtlanmayacak bu hakkın, kendine özgü kıyafet giymeyi ve başörtüsünü de içine alacak şekilde geniş bir faaliyet alanını kuşattığına dikkat çekmiştir.¹⁷

İç hukukta ve uluslararası hukuktaki durum göstermektedir ki kamu kurumlarındaki başörtüsü yasağı aslında büyük bir hukuksuzluk örneğidir. Yasak kamu kurumlarında hukuka aykırı düzenlemelerle devam ederken özel kurumlarda da gayri resmi olarak uygulanmaktadır. Başörtülü kadınlar bu uygulamayla çalışma hayatından tecrid edilmeye çalışılmaktadırlar. Eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlayan birçok kadın mesleklerini ifa etmekten yoksun bırakılmaktadır. İnanç özgürlükleri ve çalışma özgürlükleri ellerinden alınan farklı meslek gruplarındaki kadınlar ya çalışmamakta ya çalışabilmek adına farklı çözümler bulmaya zorlanmakta ya da kendilerini yapamamaktadırlar.

Başörtülü kadınların sırf başları örtülü olduğu için hizmet verirken ayırım yapacağı ana fikri ile ortaya çıkan bu uygulama aslında özünde ayrımcılık yatan bir yasaktır. Çünkü bu yasakla başları örtülü kadınlar öncelikle diğerlerinden ayrılmış, ayrımcılık yapacağına kesin gözüyle bakılarak da suçlu ilan edilmiş ve cezaları kesilmiştir. Oysa bir hukuk devletinde olması gereken, birilerini peşinen suçlu ilan edip bazı haklardan mahrum bırakmak değil, şayet bir suç ya da hukuka aykırılık söz konusu ise o kişi ya da davranış hakkında hukukun gereklerini yerine getirmektir. Bir hukuk devletinde olması gereken bir durum da buradakinin aksine vatandaşların haklarının ayırım yapılmaksızın gözetilmesi, korunmasıdır.

Bireylerin sırf din ve vicdan hürriyetinin gereklerini yerine getirdikleri için bazı haklardan mahrum bırakılmaları, bizzat dini düşüncenin yasaklanması anlamına gelmektedir. Bu ise demokratik bir hukuk devleti olduğunu iddia eden bir ülke için kabul edilemez bir durumdur. Sonuçta mevcut hak ihlalinin ve CEDAW ifadesiyle ayrımcılığın devam etmesi devletin ve bu hak ihlallerine göz yuman toplumun tüm kesimlerinin sorumluluğudur.

17 BM İnsan Hakları Komitesinin 1993 tarihli kararı.

Röportajlar

Fatma Benli ile yapılan röportaj;

Başörtüsünü 'sorun' yapan nedir?

Türkiye'deki modernleşme algısı, kentli eğitimli kadınların başlarını örtmesini sorun haline getiriyor, bilindiği üzere resmi devlet ideolojisi, "başı açık modern görünümlü kadın" imajını ilk dönemlerden itibaren desteklemiş ve geleneksel kadının alternatifi haline getirmiştir. Cumhuriyet devrimleriyle kadınlara medeni ve siyasi haklar verilmiş, bu haklar anayasa ve yasalarda garanti altına alınmıştır. Ancak başörtülü kadınların diğer kadınların sahip olduğu haklardan yararlanamayacakları, onların yerlerinin evleri ve köyleri olduğu düşünülmüştür. Başörtülü kadınlar toplumsal hayatın dışında bırakılmaya çalışılmıştır. 1960'lı yıllarda çok partili sisteme geçilmesiyle özgürlüklerin ve refahın, okul sayısının artması, köyden kente göç gibi olgularla eş zamanlı olarak ortaya çıkan başörtülü kadın olgusu, batılı modernlik algısıyla çeliştiği gerekçesiyle bir sorun olarak algılanmaya başlanmıştır.

Demokratikleşme hamlelerinin köy ve kasaba kökenli halk kesimleri tarafından desteklenmesi, bu hamlelerde diğer özgürlüklerle birlikte, din özgürlüğü alanının genişlemesi sonucunu doğurmuştur. Ancak yeni düzeni kendi iktidarlarına yönelik bir "karşı devrim" olarak algılayan "seçkin elitler", siyasi ve askeri müdahalelerle bu gelişmenin önünü kesmeye çabalamışlardır. Bu engelleme çabalarında "din ve dindarlık" faktörü, sürekli bir "tehdit" söylemi içinde "gericilik/şeriatçılık/karşı devrimcilik" gibi kavramlarla üretilen muhalefetin ana konusu olmuştur. Başörtülü kadınlar da, özellikle eğitim hayatında çoğaldıkları ve kentlerde daha görünür oldukları 1980'li yıllarla birlikte, bu muhalefetten paylarını almaya başlamışlardır. Daha demokratik iktidar dönemlerinde başörtülü kadınların yüksek öğretim görme ya da kamuda çalışma imkânları olmuştur. 1980 darbesinin etkilerinin azaldığı 1990'lı yıllar bu açıdan rahat dönemler olmuştur.

Askeriyenin etkinliğinin daha fazla olduğu dönemlerde ise başörtüsü yasağı keskin olarak uygulanmıştır. 1997 yılında gerçekleşen 28 Şubat müdahalesi sonrasında Türkiye'de yeni bir döneme girilmiştir. Siyasette, ekonomide, sosyal hayatta etkisi ve görünürlüğü artan dindar kesimleri tasfiyeye yönelik bu müdahale, dönemin iktidar ortağı partinin kapatılması, üyelerinin siyasi yasaklı kılınması gibi anti demokratik uygulamaların yanı sıra, başörtülü kadınlara karşı ayrımcılığı yaygınlaştıran ve bunun devlet eliyle yapılmasını sağlayan katı ve yaygın bir yasakçı uygulama da tekrar başlatılmıştır. 28 şubat 1997 tarihli milli güvenlik kurulu kararlarının en ısrarlı uygulanan

maddesi, çağdışı kıyafetin engellenmesine ilişkin 13. Madde olmuştur.¹⁸ 13 Mart 1997 tarihinde üst düzey ordu mensupları ve MGK Baş Müşaviri başörtülü öğrencilerin üniversiteye alınmaması yönünde rektörlere daha sonra da yargı mensuplarına brifing vermiştir. Basına yansıdığı üzere askerler rektörlere, Türkiye’de irticai faaliyetlerin birinci tehdit olduğu ve üniversitelerin bu konuda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmesi gerektiğini anımsatmıştır¹⁹ Akabinde üniversitelere başörtülü öğrenciler alınmamaya başlanmıştır. Yasağı uygulamayan rektörler görevden alınmış ya da istifaya zorlanmıştır. Kanun hükmü olmadan, genelge ve yorumlarla eğitim hakkının kısıtlanamayacağına karar veren idare mahkemesi hakimleri farklı illere sürülmüştür.²⁰

YÖK’ün son tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bir hukuksuzluğu uzun süre dayatabilirsiniz ancak bu onun yanlış olduğu gerçeğini değiştirmez, bir müddet sonra hakkı iade etmek durumunda kalırsınız, başörtüsü yasağı da biraz böyle bir durum on üç sene kesintisiz olarak ziyaretçilerin kampüs bahçelerine girmesini engelleyecek şekilde uygulandı. Ancak bu yasak Türkiye de başörtülü kadınların varlığını da onun eğitim alma ve insanca yaşama taleplerini de sona erdirmeyi. Yasak devam ettikçe eğitim hayatının dışına attığı başörtülü kadınlar kadar sürekli gündemi meşgul ederek tüm Türkiye’ye zarar verdi.

2010 yılı CEDAW Ayrımcılığa Karşı kadın Hakları Komitesi, eğitim/çalışma/siyasal yaşam katılımında başörtülü kadınların uğradıkları ayrımcılıkların sona erdirilmesine yönelik Türkiye’den iki yıl içinde rapor istedi. CHP başörtüsü üzerinden gerilime dayanan siyasetini değiştirdi. Anayasa değişikliğinin referandumla kabulü ile kadınlara pozitif ayrımcılık anayasaya eklenmedi. Bu noktada başörtülü kadınlara karşı gerçekleştirilen negatif ayrımcılık bitmeliydi. Yükseköğretim Kurulunun yazısı bu dönemde gerçekleşti. (çıkart) Yazıya neden olayda, bir tıp öğrencisi üstelik şapka taktığı halde sınıftan çıkartıldı. Öğrenci insan hakları kurulu başkanlığına ve Yükseköğretim Kurulu başkanlığına müracaat etti. “Öğretim görevlisinin öğrencisini dersten çıkarma yetkisi veren mevzuatı sordu, böyle bir düzenleme yoksa da bu konuda keyfi davranan yetkililer hakkında soruşturma açılmasını talep etti, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, olayın gerçekleştiği İstanbul Üniversitesi’ne öğretim görevlisinin öğrencisini dersten çıkarma yetkisi olmadığını bildirdi. Aslında bu mevcut olan hukuki düzenlemeyi açıkça deklare etmektir. Bir öğretim görevlisi nasıl öğrencisini mor giydiği için sınıftan atma yetkisine sahip değilse, başörtülü bir öğrencisini de çıkartamaz. Ancak yazının çok sembolik bir değeri vardı. Zira Yükseköğretim Kurulundaki ciddi tavır değişikliğini gösteriyor-

18 28 Şubat kararlarının 13.maddesinde;“...kıyafetle ilgili kanuna aykırı olarak ortaya çıkan ve Türkiye’yi çağdışı bir görünüme yöneltecek uygulamalara mani olunmalı, bu konudaki kanun ve Anayasa Mahkemesi kararları taviz vermeden öncelikle ve özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında titizlikle uygulanmalı...” ifadeleri yer almaktadır. (Sevinç Murat, age., Birikim, 2000, s.60).

19 Sevinç M., Milli Güvenlik Kurul ve 1997 Süreci. Birikim 2000, s.131.

20 Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK), “haklarında sürmekte olan soruşturmalar nedeniyle” Kastamonu’da görevli 2 Hakimi görevinden alırken, Samsun İdare Mahkemesi Üyesi 5 hakim de görev yerlerini değiştirdi. Samsun’daki hakimlerin türbana vize veren kararları nedeniyle başka illere atandıkları bildirildi. HSYK toplantısında, haklarında soruşturma yürütülen 7 hakim durumu değerlendirildi. Kastamonu Hakimleri Mehmet Şeran ve Birol Er’i görevinden uzaklaştıran HSYK, türban konusu nedeniyle başka illere atanan diğer 5 hakim için de şu kararı aldı: “Samsun İdare Mahkemesi üyeleri Sıtkı Keleş, Hasan Önal, Recep Taş, Resul Çomoğlu ve Fatih Terzi’nin asıl görev yerlerinden alınarak başka yerde yetkili olarak görevlendirilmelerine karar verilmiştir“ 9 Haziran 2000, Türban vizesi veren hakimlerin işine son, <http://arsiv.ntvmsnbc.com>

du. Yükseköğretim Kurulu daha önce başını bir şekilde örtmek isteyen öğrencilerin kullandığı peruk, bere ve şapkeyi engellemekteydi.²¹ Eski YÖK başkanı örtülü bir kadının yolda yürürken polislin kimliğini belirleyemediği iddiasıyla başını açmasını isteyebileceği düşüncesindeydi.²²

Ancak İstanbul Üniversitesine yazı gönderildiği basına yansdıktan sonra gerçekleşen fiili baskılar ve Yükseköğretim Kurulu Başkanı hakkında ceza soruşturması açılması talepleri, tüm okullara aynı yazının gönderilerek yasağın tamamen kalkması yerine, inisiyatifin rektörlere verilmesi ile sonuçlandı. Şu an özellikle Ankara, Trakya ve İzmir’de halen pek çok üniversite başörtülü öğrencileri okula almamakta ya da pek çok fakülte dekanı öğrencilerin başlarını açmaya zorlamaktadır.

Anayasada yasak olmamasına rağmen Anayasa Mahkemesi ve Danıştay’ın aldığı kararları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Başörtüsü yasağı hukuki bir yasak değil, bu nedenle gerekçe olarak Anayasa ya da yasa maddesi yerine mahkeme kararlarındaki yorumlar bahane ediliyor. Hâlbuki Anayasa’nın 13. Maddesi “*Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması*”nı düzenler. Madde;

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” şeklindedir.

Bizzat Anayasaya göre, temel bir hak sadece açık bir yasa hükmü ile kısıtlanabilir. Mahkeme kararları mevzuatı oluşturamazlar. Yeni bir düzenleme getiremezler. Bu yönde açık Anayasa hükümleri bulunmaktadır. Mahkemeler hukuka aykırı işlemi iptal ederler ancak yürütme ya da yasama yerine geçer yeni bir yasak getiremezler. Dolayısıyla bir yasağın yasal dayanağı yargı kararı olamaz.

Bu durumu basit bir örnekle açıklamak gerekirse, 550 milletvekili uzlaşarak, saçlarını kızıla boyayan öğrencilerin ideolojilerini göstermek için bu davranışı gerçekleştirdikleri, böylelikle diğer öğrencilerin de saçlarını kızıla boyamaya manen zorlanma ihtimallerinin olduğu gerekçesi ile “saçları kızıl öğrencileri okula alınmayacağına” dair bir karar çıkardığını varsayalım. Mahkeme de bu durumu hukuka uygun bulsun. Mahkeme kararından hareketle, bu kararın hukuka uygun olduğunu savunabilir miyiz? Aynı durum başörtüsü yasağı için geçerli, laik olduğunuzu ifade ediyorsanız hukuk devleti olduğunuzu deklare ediyorsanız başın açık ya da örtülü olmasına yönelik farklı muamele uygulayamazsınız.

Kültürel ve toplumsal meşruiyet zemini de bulunmayan bu yasağın bu kadar sürdürülebilmesinin nedeni sizce nedir?

TÜSES’in 2002 yılında yaptığı bir anket buna net bir cevap veriyor. Ankete katılanlara değişik sorular yöneltilmişti. Başörtülü bir kadın memur olabilir mi deniyordu mesela, evet cevabı verenler

21 YÖK Genelgesi, S: B.30.2.MAR.0.00.00.01/2959, 27.03.2002

22 10 Şubat 2006, Erdoğan Teziç; Kürsüde Tak, Pazarda Aç, Kabul Edilemez <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=3914337&tarih=2006-02-10>

%70 civarındaydı, üniversiteye girebilir mi diyenler %75, markete/alış veriş merkezine girebilir diyenler %90, hastaneye diyenler %95'di. Maalesef toplumumuzda böyle yetiştirildiği, bunun doğru olduğuna inandırıldığı için başörtülü kadınların haklarının kısıtlanabileceğine hatta hastanede bile başlarını açtırabileceklerine inanan %5'lik bir kesim var. Bu kesim geçmişten bu yana üst yönetim kademesinde olduğu, üst düzey asker, bürokrasi, yargıya sahip olduğu, kendilerini bir nevi devletin sahibi sanarak insanları yönlendirebileceğine inandıkları ve güçlü oldukları için yasak bu derece uzun sürdü, statükonun gücünün zayıfladığı yerde yasakta zayıfladı.

Başörtüsü yasağı çerçevesinde tartışılan konulardan bir tanesi de hizmet alan/veren ya da kamusal alan/özel alan tartışması. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Haklar konusunda ana kural "serbestlik"tir. Sınırlama istisnadır, haklar bir başkasının hakkının başladığı yerde biter, bir başkasının göz zevkinin bozulduğu yerde değil. Örneğin ben bir gruptan hoşlanmıyorum olabilirim, benim onlardan daha üstün olduğum şeklinde aptalca bir düşünceye sahip olabilirim ancak "onlara benimle aynı sıralarda oturabilirsiniz, lütfetim izin verdim, ama sakın benimle aynı mekanda çalışabileceğini zannetmeyin böyle bir hayale kapılmayın" diyemem. Bu hak ne bana ne başkasına tanınmıştır. Kamusal alan özel alan, hizmet alan hizmet veren sadece senelerdir süren ayrımcılığı meşru göstermek için kullanılan bahaneler aslında, özel mülkiyet dışında her yer kamusal alandır kamusal alana başörtülüler giremez demek, devletin yaptırdığı devletin maaş verdiği imamın görev yaptığı camide de başlarını örtemezler demektir, hizmet alır ama hizmet vermez demek, aslında eksik insanlardır sadece kendilerine izin verildiği noktada kalırlar denmektedir, hiç kimsenin böyle bir ayırım yapma ve kendisini daha üstün bir yerden konumlandırmaya hakkı yok, Anayasa'nın Kamu hizmetlerine girme hakkı düzenlenmiş. 70. madde;

"Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez." ifadesini taşıyor. Bu durumda kamu hizmeti vermek için "görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım" gözetemezsiniz. Genel geçer bir kural koyup başörtülüler memur olmaz deme hakkı kimseye verilmiş değil. Zaten bu zihinsel ayrımcılık sonucu kamu sektöründen ziyade özel sektörde başörtülü kadınlara başka yerde iş bulamayacağı için ucuz işçi gözüyle değerlendiriliyor. Artık yavaş yavaş kırılmaya başlanan bu algıda başörtülü kadınlar tezgahtar/sekreter/temizlikçi olur ancak doktor/avukat/öğretmen olamaz düşüncesi var zira.

Toplumda "Başörtüsü eğer serbest bırakılırsa üniversitedeki bütün kızlar başörtülü olur" diye bir görüş var. Sizin bu konudaki öngörü ve düşünceleriniz nedir?

Yasak senelerce korku senaryolarıyla devam etti zaten, hâlbuki bunu test etmek çok kolay. Yasağın birkaç sene önce kalktığı üniversitelerde var, gidip bakınlar okulda bütün kızlar başörtülü müymüş, zaten bütün hepsi başörtülü ise ki o da ilahiyat fakülteleridir, demek ki on üç sene boyunca bütün herkes aynı zulme maruz bırakılmış, sonuçta yükseköğretimdeki bir kişinin başkalarının kıyafetlerinden etkilenip haklarını kullanmayacaklarını, örtünmeye zorlanacaklarını ifade etmek, bence bütün üniversite öğrencilerine hakaret, onları kendi adına bağımsız karar veremeyecek başkalarının baskı ve güdümünden etkilenen kişiler konumuna düşürülüyor. Oy kullanıyor, toplumun geleceği hakkında söz sahibi olduğunu düşünüyoruz ancak kendilerine ilişkin doğruyu bulamayacaklarını zannediyoruz.

Sizce zaman geçtikçe başörtüsü yasağı benimsendi mi? Siz mağdurların mücadelesini yeterli buluyor musunuz?

Yasak başladığında hiç kimse bu derece uzun süre devam edeceğini tahmin etmemişti, kesintisiz devam etmesi genel olarak kanıksanmasına ve insanların genel olarak yasaklı olan alanlardan uzak durmasına yol açtı. Örneğin özel bir mekânın başörtüsü yasağını uyguladığını biliyorsanız oraya gitmiyorsunuz vs ki bence bu ayrışma yasaktan çok daha fazla tehlikeliydi.

Mücadele konusuna gelince kimse hakkında yorum yapmak benim haddim değil, yasak başladığında üniversitelerde binlerce başını örten öğrenci vardı, bunların büyük bir kısmı okulu bıraktı ya da uzattı, bir kısmı her gün kapı önünde başını açarak bedel ödedi, tabi çalışanlarda bundan etkilendi, beş bine yakın öğretmen emeklilik tazminatlarından mahrum bırakılarak işten atıldılar, binlercesi on küsür senedir çalıştıkları mesleklerinden istifa etmek durumunda bırakıldı, sadece benim 95 müvekkilim hakkında başörtülü görev yaptıkları için ceza davası açıldı, daha önce karakola bile gitmemiş kadınlar hakim karşısında adi bir suçlu gibi ifade vermek durumunda kaldılar. Durum böyle olunca verilen mücadeleyi az yada çok olarak değerlendirmek bana düşmez, bu örtülü/açığı, kadını/erkeği hepimizin imtihanıydı ve mağdurlar değil ama biz toplum olarak sınıfta kaldık. Okulu ya da işi bırakanlara yeni imkânlar sağlayamadık, iki müvekkilim emekliliğine iki yıl kala işten atıldılar, 18 senelik tazminatlarından vazgeçtiler onlara yol parası bile sağlayacak iş bulamadık.

Hükümetin bugüne kadar bu sorunu çözmeye yönünde attığı adımları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yasak genel olarak 2010 yılında çözümlenme eğilimine girdi biliyorsunuz, sürecin çok uzun sürmesi hükümetin bu konuda çalışmaları konusunda olumlu yorum yapmamı engelliyor. Ancak bu noktadan bize düşen sanırım geçmişten ziyade geleceğe bakmak. Bundan sonra mağduriyetlerin artmaması kimsenin diğeri üzerinde hükümler ifade etmemesi, kişilerin örtülü ya da açık olması nedeniyle hak kaybına uğramamasını engelleyecek çalışmalar yapılmalı, yani yasağın kalkması konjoktürel ve göreceli olmamalı, genel ve temelli olmalı. Bu noktada ayrımcılıkla mücadele yasağının bir an önce çıkartılarak keyfiliğin önlenmesi somut bir adım olabilir.

Başörtüsü sorununun çözümü için nasıl bir yöntem öneriyorsunuz?

İnsanoğlu yaşamaya devam ettiği müddetçe yasak sorunu da devam edecek, sadece derecesi artacak ya da azalacak, örneğin yarıda bıraktığım yüksek lisansımı tamamlayacağım belki ama duruşmalarda yok sayılmaya devam edeceğim. Bu durumda haklarımızı bilmek ve haklarımızın ihlal edilmesi halinde meşru tüm yolları kullanmak ve başkalarının haklarını kullanabilmesi için onlara da destekte bulunmak durumundayız. Ne olursa olsun kim tarafından yapılırsa yapılsın her zaman için hak mücadelemizi devam ettirmeliyiz ki, insanlar başkalarının haklarını kısıtlayabileceklerini yeniden düşünmesinler.

Nevzat Tarhan ile yapılan röportaj;

Başörtüsünü 'sorun' yapan nedir?

Başörtüsünü sorun yapan ezan gibi sembol olması. Özellikle sembol olması ve bu sembole yanlış anlamlar yüklenmesi. Siyasi anlam yüklenince Türkiye'de gerileme neden oluyor. Siyasi bir sembol değil eğer bir sembol değeri varsa o da dini bir semboldür. 1993 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu dinin önerdiği kıyafet olduğu şeklinde son noktayı koydu bu konuda. Ezandan bir farkı yok başörtüsünün. Ezan için nasıl özgürleşme mücadelesi söz konusu olmuşsa başörtüsü için de özgürleşme ve yasaklama mücadelesi ortaya çıktı. Hem özgürleşmenin dini alandaki sembolü oldu diğer taraftan da karşı tez olarak ortaya çıkan dini yükselişin sembolü olarak görüldü. Türkiye İran gibi oluyor sembolü olarak vurgulandı. Bu durumun halk arasında doğrulanmaması siyasi sembol değerini ortadan kaldırdı. Hani Hukukta vardırıya "İspat Külfeti Müddeiye" aittir. Bir insan suçu işledi diye suçlanıyorsa, iddia edenin bu suçu ispat etmesi gerekir. Başörtüsü dini bir sembol, siyasi sembol olduğunu söyleyen kişi bunu ispat etmeli. Kişi temelli inceleyerek bunun kanıtlanması gerekirdi. 28 Şubat sonrasında bunun sadece irtica sembolü adı altında psikolojik savaş argümanı olduğu ortaya çıktı. Görüldü ki toplumda kutuplaşma oluşturmak için psikolojik savaş teorisyenleri başörtüsünü toplumda ayrışmanın sembolü olarak tasarladı. Anahtar kelime burada "İrtica, sembol olarak ise başörtüsü" nü seçtiler. Bu ikisi üzerinde propaganda üreterek toplumda kutuplaşma oluşturdular.

YÖK'ün son tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bir yasaklama yok, Anayasa mahkemesinin gerekçeli yorumu var. Bu yorum nedeniyle bu konuda bardağın yarısı boş yarısı dolu yorumlamaları ortaya çıkıyor. Bu kişiler kamu düzenini bozmaya yönelik eylem yapmıyorsa, dini inanç özgürlüğü olarak bunu yaşıyorsa özgürlük sınırlarına girer. Bir kamu düzeninin bozulması söz konusu ise burada devletin müdahalesi gerekir. Kamu düzenini bozan bir şey olmadığı, YÖK'ün kararından sonra birçok üniversite öğrencisinin okullarına rahatlıkla girip çıkması gösterdi. Yasaklamanın yanlış olduğu ortaya çıktı.

Anayasada yasak olmamasına rağmen Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın aldığı kararları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Danıştay, olay bazında karar alıyor. Onun için burada hukuk metinleri değiştiğinde Danıştay da yeni metinlere göre karar verecek. Aslında kamu vicdanına göre yorumlaması gerekir. Vicdan toplumsal jüridir. Bunu referans yapmalı. Toplumun genel eğilimi nedir buna bakılmalı. Yasalar toplumla birlikte oluşturulan kurallardır. Aksi karar verilirse toplum bunu kabul etmez ve adil olmayan sistem olur ve de sorgulanır. Örneğin medeni hukukta dini nikâh yok ama ülkemizde dini nikâh yapmayan yok. Hukukun bu maddesi işlemiyor ama kamu vicdanı bunu karşılıyor. Kamu vicdanı esas alınmalı ve Danıştay bunu baz alarak karar vermeli. O zaman demokratik meşruiyeti olur kararın. Hâkimlerin kamu vicdanını seçenek olarak unutmadan karar vermeleri gerekir.

Kültürel ve toplumsal meşruiyet zemini de bulunmayan bu yasağın bu kadar sürdürülebilmesinin nedeni sizce nedir?

Sürdürülmesinin nedeni anayasadaki gizli/tuzak maddeleriyle alakalı. Yorumu açık bırakılmış, tanımlanmamış maddeler var. Bir şirket düşünün, kurum yönetirken kurumun tanımlamala-

rını yaparsanız. Ondan sonra metin içinde geçer bu. Anayasada laiklik ile ilgili tanımlama yapılmalı. Nasıl bakarsan öyle görüyorsun. Anayasa Mahkemesinde çoğunluğunun dünya görüşüne göre yorumlar ortaya çıktığını görüyoruz. Böyle durumda toplumda adil olmadığı algısı ortaya çıkıyor. Tanımlamalar net olmalı. Her tarafa çekilen tanımlarla yapılan hukuk metni, sözleşme olamaz. Bir sözleşme yapılırken görev tanımlamalarının hepsinin kapsamının net olarak belirtilmesi gerekir. Darbe anayasası olduğu için bilerek muğlak bırakıldı. Gücü elinde bulunduran istediği gibi yorumluyor. Tuzak belirsizlikler bunlar.

Başörtüsü yasağı çerçevesinde tartışılan konulardan bir tanesi de hizmet alan/veren ya da kamusal alan/özel alan tartışması. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Burada üzerinde durulması gereken, Türkiye'nin dünya standardında sisteminin olmaması. Liyakat mı öncelik yoksa kıyafet mi? Böyle durumda bir insanın meslek görünüşü değil, esas olan o kişinin eylemleridir. Bir zenci hakim olamaz mı? ABD'de eski anlayışta hâkim olamıyor, dışlanıyordu. Burada ayrımcılık mı yapılacak şimdi. Bir insan dininin gereğini yaşıyorsa ayrımcılık mı yapılacak. Kamu veya özel alan fark etmez. O kimse inançları nedeniyle, devletin tanıdığı inanç sistemi kapsamında dinini yaşayabilir. Din ne kadar gözükür ise toplum, o toplumun kendisi gibi olur. Yetenekler o kadar gelişir ve üretkenlik artar, başarı ortaya çıkar. Gizli yaratıcılıkların ortaya çıkabilmesi için serbest fikir, özgür ifade yaşamının olması lazım. Muhakkak engellerin kalkması gerekiyor. Kamu, özel ayrımı olmaz burada. İnancının gereğini yapar herkes. Boynuna hac takan da başını örten de aynı şartlarda çalışabilmeli. Toplum da sistem de bunu kabul edebilmeli. Bakınca toplumun sistemden daha ileri olduğu görülüyor. Ancak kurulu düzende hac takarak lisede öğretmenlik yapamazsınız. Toplum bunu kabul ediyor ancak sistem kabul edemiyor. Sistem toplumdan daha geri, bu anlamda dünyadan daha geri. Dinin tanıdığı inanç sistemi içindeki doğrular neyse kamu düzenini bozmayacak şekilde insanların yaşama özgürlüğü vardır.

Toplumda "Başörtüsü eğer serbest bırakılırsa üniversitedeki bütün kızlar başörtülü olur" diye bir görüş var. Sizin bu konudaki öngörü ve düşünceleriniz nedir?

İnsanların neden böyle düşündüklerini, kaygılarını anlamak gerekir. Konuya ilişkin bir örnek vermek istiyorum. "Kayseri'ye öğretim üyesi arkadaşım konferans için gidiyor. Hiç içkili yer bulamadım, herkes başörtülü, Türkiye gidiyor, Atatürk'ün fotoğrafına bakamadım şeklinde bana görüşlerini söyledi. Ben de ona siz orada 1 gün değil de 2 hafta kalsaydınız bu düşüncelerinizin ön yargı olduğunu anlayacaktınız dedim." Gördüğü kişilerle diyalog kurulunca o insanları kabul ediyor, düşman gibi görmüyorsunuz. Kendi inanç sisteminden olmayanı ötekileştiren, narsistik bir algılama oluyor. Eşitler ilişkisi kuramıyor kişi ve ben özel ve önemliyim, benim fikrim üstün o ikinci sınıf insan şeklinde yaklaşım sergiliyor, ötekileştirdiklerini zarar gibi görüyor. Zencilerle ilgili ABD bunu 1960'lardan sonra aşabildi. Tabi demokratik çerçevede verilen mücadeleyle aşıldı. Bu durumda karşı taraf da onun yanlıyla ilgili kendi argümanını geliştirsin. Neden daha iyi olduğunu ifade etsin, anlatsın. Toplum bunun kararını verecek, kabul görürse yayılacaktır. Bir fikri, yaşam tarzını çoğaltacak diye yasaklamak bir paranoyadır. Yoldan geçen kimse bana zarar verecek diye onu tehlike algılayıp da tutuklatmak neyse insan başörtülü diye onu düşman olarak görüp, belli alanlara sokmamak karıncaya tüfekte ateş etmek gibidir. Paranoyak algılama var burada, küçük kanıtı büyük

kanıtlar kümesi gibi değerlendirmek var. Dini tezahürlerin hepsini irtica tehlikesi diye algılamak irtica paranoyasıdır. Mantıksal temeli yoktur. Makul olan ve olmayan kuşkuları ayırt etmek gerekir. Bu bir sosyal paranoyadır, bunu vurgulamak gerekir.

Sizce zaman geçtikçe başörtüsü yasağı benimsendi mi? Siz mağdurların mücadelesini yeterli buluyor musunuz?

Demokratik şekilde hakkını arayanlar var günümüzde. Türkiye sivil toplum deneyiminde sınıfta kaldı. Toplumda bu kadar yaygın ve kabul gören bir kıyafetin daha yüksek yansımaları olması gerekirdi. Burada ben şunu söylemek istiyorum. Osmanlı'dan gelen itaat kültürüyle bir biat algısı oluşuyor. İnsanlar sistemi sorgulamıyor. "Sorma, düşünme, itaat et" tarzındaki babacı kültürün bir yansıması var. Bunun sonucunda kendini yönetenlerin haksızlıklarına karşı boyun eğme var.

Gelişmiş toplumlarda, özellikle toplumsal muhalefetin yönetenlere yansıtılması otokrasinin en büyük ilacı. Demokrasi bunun için ortaya çıktı zaten. Muhalefetin olmadığı yerde militarizm oluşur. Ancak biz toplum olarak toplumsal muhalefeti bizi yönetenlere seçimden seçime yansıtmışız. Bizim kültürde efendilik olarak kabul ediliyor bu tutum. Aslında hakkının alınması karşısında zulme sessiz kalmak zalime yardım anlamı taşır. Bunun manevi mesuliyetini taşımak gerekir. Toplum bu hassasiyetle hareket ederse zamanın ruhuna uygun davranmış olur. Bu da toplumun haklarına sahip çıkmasından geçiyor. Türkiye'de zayıf bir tepki var. Yine küçük de olsa olumlu adımlar oldu.

Hükümetin bugüne kadar bu sorunu çözme yönünde attığı adımları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Genel özgürlük ve insan hakları kapsamında başörtüsü sorunu çözülmeli. Sadece bu hak üzerinde bir mücadele yapılması insanların güvenini sarstı. Bununla ilgili 411 milletvekilinin oturup karar vermesi, toplumda bunların derdi sadece kendine demokrasi korkusunu artırdı. Bunun bir paket, özgürlük paketi olarak ele alınması gerekir. Zamanlama ve sıralama yöntemiyle yapılmalı. Yöntemde bir hata yapıldı. Siyasi bir oyun oynandı diye düşünüyorum. Siyasi iktidar yapması gerekenler konusunda dersler çıkardı diye de düşünüyorum. Şuanda hiçbir mazeretleri kalmadı. Paket halinde bütün ifade özgürlüklerinin Türkiye'nin ayağını bağlayan tüm engellerin değerlendirmeye alınması gerekir.

İnsanın, insan olduğu için sahip olduğu haklar vardır doğuştan kazandığı. Kimsenin bu hakkı ondan alma hakkı yoktur. Devlet, bunun şu kadarını veriyorum şu kadarını vermiyorum diyemez. İnsan hakları böyledir. Din ve vicdan özgürlüğü, cildi gibi kaşı/gözü gibi doğal bir hakkıdır. Şuan anayasamız bunu kabul etmiyor. Çünkü resmi ideolojisi var, onun haricindekileri tehdit olarak algılıyor. Bu toplumsal barışı sağlayamaz. Bunun değişmesi gerekiyor. Siyasi iktidarın öncelikle buradan başlaması gerekir.

Başörtüsü sorununun çözümü için nasıl bir yöntem öneriyorsunuz?

Toplumun, herkesin kendini iyi hissedeceği bir ortamı sağlayacak anayasaya ihtiyacı var. Sadece başörtüsü üzerinde mücadele vermek başörtüsü karşıtlarını anlamamaktır. Başörtüsü karşıtlarının da korkuları var. Dünyanın geldiği noktayı zamanın ruhu açısından düşünürsek; 1980'li yıllardan beri 1985-1986 yıllarında başörtüsü bir irtica dalgası altında propaganda edildi. Devleti

tasfiye için kullanıldı. Türkiye, İran gibi oluyor gerekçesi kullanıldı. Fakat zaman gösterdi ki Türkiye İran gibi olmadığı gibi Tunus, Suriye, Yemen de olmaz. Tam tersine bütün dünya daha çok özgürlüğe yöneldi. Dünyada özgürlüğe gidiş var. Tam da bu noktada özgür anayasa için zihinsel zemin hazır. Türkiye 1950’li yıllarda demokrasi atılımını yapmasaydı, Türkiye’de Mübarek gibi Tahrir meydanı gibi olurdu. Türkiye 50’de başlattığı 60’da yarım bıraktığı süreci tekrar başlatmalı.

Rızaya dayalı yönetim ve özgürlüklerin, herkesin kendini ifade edebileceği toplumsal bir sözleşme hazırlanması gerekiyor. Dünya standartlarında dini özgürlüğe ihtiyacı var ülkenin. Dinsizin ve dindarın bu konuda özgür olabileceği anayasa şuanda gelişmiş ülkelerin anayasası. Bir kimse eğer din karşıtlığını din haline getirdiyse onun da özgürlük hakkı vardır gelişmiş ülkeler anayasasına göre. Toplumsal sözleşme ne gerektiriyorsa onun anayasaya yansması gerekiyor. Buyurgan bir anayasa, darbe anayasası olduğu sürece yaşanan bu sorunlar çözülemez.

Ayşe Bilgen ile yapılan röportaj;

Başörtüsünü ‘sorun’ yapan nedir?

Başörtüsünü sorun yapan onu sorun olarak gören yasakçı zihniyettir diye düşünüyorum. Bu daha çok başörtüsü ve kadın üzerinden yürüyen bir iktidar mücadelesidir. Bu mücadelede başörtüsü sorunu zaman zaman ısıtılmış zaman zaman rafa kaldırılmıştır. 28 Şubat süreci de yasakçıların ya da egemenlerin son kozlarını en çetin bir şekilde oynadıkları bir oyunun parçasıdır.

YÖK’ün son tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

YÖK bu güne kadar keyfi bir tutum içinde olmuştur. Asıl işi olan üniversitelere geri dönmesi gerekirken başörtüsü ile uğraşmıştır. YÖK’ün kaldırılması sadece başörtüsü sorununu çözmeye katkı sunmayacak aynı zamanda üniversitelerin önündeki engelleri de ortadan kaldıracaktır.

Anayasada yasak olmamasına rağmen Anayasa Mahkemesi ve Danıştay’ın aldığı kararları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye’de kuruluş gayelerinden uzaklaşan ve dayanağını anayasadan alan pek çok kurum bulunmakta ancak şu günlerde yaşanan anayasa yapım süreci ile birlikte bu kurumların da meşruluğu tartışılabilen, bu nedenle yasakları ısrarla sürdürme yanlısı bu kurumların bir an önce asli yerlerine oturtulması gerekir.

Kültürel ve toplumsal meşruiyet zemini bulunmayan bu yasağın bu kadar sürdürülebilmesinin nedeni sizce nedir?

Türkiye’de resmi ideoloji için tehdit unsurlarından biri olarak görülen “din” kavramı ile ilgili yasakların genelinde bir meşruiyet aramak yanlış olur. Sorun sadece başörtüsü ile ilgili değil ki, YAŞ kararları ile görevinden uzaklaştırılanlar, Kur’an kursuna çocuklarını gönderenler ya da kurban derisini hayır kurumlarına verenler de çoğu zaman mağdur olabilmektedir. Bunun nedenini yasaklarda ararken aynı zamanda mağdurlarda da aramak gerekir. Siyasilerle ilgili yanlış tutumlar sergile-

yen mağdurlar yasakların ortadan kaldırılmasını beklemekten öteye gidememekte pasivize olmaktadır. Zira sabrı yıllarca zorlanmış, kullanılmış bir biçimde oy potansiyeli olarak kullanılmıştır.

Başörtüsü yasağı çerçevesinde tartışılan konulardan bir tanesi de hizmet alan/veren ya da kamusal alan/özel alan tartışması. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Hak ve özgürlüklerde kısmilik söz konusu olamaz. Bir hak ya verilir ya da verilmez. Bu bahsettiğiniz tutum bir iki yüzlülüğü barındırmaktadır. Diyorsunuz ki, “haydi kızlar okula ama başörtülüler değil” öte yandan egemenler telaş içinde diyor ki “ama çağdaş medeniyetler seviyesine gelmek için ve eşitlik için kızların okuması lazım” ee nolcak şimdi? Anadolu da yaşayan halkın %80-90’nı Müslüman, kızlar ve kadınlar da başörtülü. Bu sefer diyorlar ki, “tamam okusunlar da bari ortalarda görünmesinler, para kazanıp ekonomik olarak da özgürleşsinler”. Bu tutum, başta da değindiğim bir mücadeleye, kızların ya da kadınların üzerinden yürüyen bir mücadeleye, iktidar mücadelesine götürüyor bizi. Üreten, ekonomiye katkı sunan ve dahası ekonomik güce kavuşan kadınlar “başörtülü kadınlar” rahatsızlık veriyor. Alt sınıf mesleklerinde (gündelikçilik, bulaşıkçılık) görüldüğünde ses çıkarılmayan kadınlar, avukat, doktor, milletvekili olduğunda tepki alabiliyor. “Bir de araba kullanıyorlar,” gibi sınıfsal olarak alt tabakada yer alması gerekirken nasıl olur da “zenginler” gibi araba hele hele “cip?” kullanırlar tepkisi ile karşılaşılabilir. (Tabi cip ya da ortaya çıkan zengin muhafazakar kesimi de masaya yatırıp tartışmak gerek)

Toplumda “Başörtüsü eğer serbest bırakılırsa üniversitedeki bütün kızlar başörtülü olur” diye bir görüş var. Sizin bu konudaki öngörü ve düşünceleriniz nedir?

Maalesef bu bir hezeyan... Ortada korkulacak bir tablo yok velev ki artsa bile bu halkın terhidir saygı duymak gerekir. Kimsenin kimseye zorla başörtüsü taktırmak gibi bir çabası yok... Herkes rahat olsun...

Sizce zaman geçtikçe başörtüsü yasağı benimsendi mi? Siz mağdurların mücadelesini yeterli buluyor musunuz?

Başörtüsü sorunu sorun olmaktan çıktı, bunda toplu mücadelede yaşanan çözümlerin hiç şüphesiz payı büyük. Öte yandan başörtüsü mağduru olarak insan hakları örgütlerine başvurular siyasi ortama göre değişmiştir. Örneğin 28 Şubat sürecinde çok sayıda mağdurun başvurusu varken son dönemde bu sayı neredeyse %10’u bile bulmamaktadır. Bundan murat siyasilere olan güvendir ya da başörtülülerin “bekleyelim, sabredelim ne olacak” düşüncesidir. Şunu da vurgulamak gerek, mağdurlar çok mücadele ettiler, zaman zaman yalnızlaştırıldılar, hayal kırıklıklarına uğradılar ve yoruldular. Bu da bireysel mücadelelere dönülmesine yol açtı. Bir zamanlar düzenli olarak eylem yapanlar artık bir arpa boyu yol gidememenin verdiği tükenmişlikle kenara çekildiler.

Bu mücadele süreci başörtüsü mağdurlarına kendileri dışında öteki mağdurları tanıma imkanı da sundu. Toplumunu tanıma, herkesin derdi ile dertlenme pratiğini kazandılar. Bence bu çok önemli, bir zamanların katı, kendi içinde sorunlarını ve çözüm yollarını arayan bu grup mağdur tüm diğer grupları dinlemeyi ve tanımayı öğrendi.

Hükümetin bugüne kadar bu sorunu çözme yönünde attığı adımları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Olumlu adımlar var mutlaka ama bunlar daha çok idare etme kabilinden tutumları içeriyor. Bir hastanedeki başhekim başörtülü doktora göz yumuyor diğeri yasak getiriyor, bir müdür öğretmenlerin başörtüsü ile ilgili olumlu tavır sergiliyor diğeri soruşturma başlatılmasını sağlıyor. Yani siyasi, dahası hükümetin siyasi iradesi ile örtüşen bir yönetici bu bağlamda yasakçı olmazken yasağı devam ettirenler de var. İktidar partisi değişince ne olacak sorusunu aklıma getirmeden edemiyorum.

Başörtüsü sorununun çözümü için nasıl bir yöntem öneriyorsunuz?

Yasal bir dayanağı olmayan bir sorunun çözümü için bunca sene yasalarla anayasa ile uğraşmak yerine temel hak ve özgürlüklerin tüm vatandaşlar için vuku bulmasına dönük girişimler daha anlamlıdır. Anayasada başörtüsü ibaresinin ya da kılık kıyafet ile ilgili herhangi bir maddenin geçmemesi gerekir. Bunun yerine eğitim, çalışma hayatı gibi kadınların başörtüsü ile en çok ayrımcılığa uğradıkları alanlarda tüm bireylere eşit hakların güvence altına alınacağı bir madde olabilir. Öte yandan YÖK gibi kurumlar tamamen kaldırılırsa üniversite ile ilgili pek çok sorun kendiliğinden kalkacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme

Laik devlet yapısı bahane edilerek, cari güçlerin uyguladığı başörtüsü yasağının dünü, bugünü ve yarınını irdelemeye çalıştık. Yasağın gerekçelerini, Türkiye'nin sosyal ve siyasal dinamiklerini, meselenin başlangıcından yaşananlara ve son dönemdeki çözüm girişimlerini İslami, ahlaki, sosyal ve siyasi gelişmeler ışığında kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye çalıştık. Bu sonuç kısmında değerlendirme, tespit ve çözüm önerilerimizi daha anlaşılır olması için madde madde belirterek sunmayı daha uygun bulduk.

Çözüm; köklü ve geniş kapsamlı olmalı, eğitim alanının baştan sona tümünü, özel veya resmi her alandaki çalışma özgürlüğünü içine almalıdır. Sorun doğru tespit edilip temellerine inilerek kökten çözülmeli, yapılan çözümler geçici olmamalı, iktidar değişikliklerinde yasak tekrar gündeme gelmemelidir.

Devlet tüm vatandaşlarına eşit imkânlar sunmalı, kişilerin dini inançları ve bu doğrultuda şekillendirdikleri yaşam biçimleri sebebiyle devlet tarafından ayrımcılığa maruz bırakılmamalıdır.

Anayasadaki laiklik tanımının ve toplumdaki laiklik algısının yanlış olduğuna daha önce değinmiştik. Yeni, tutarlı, toplumun tüm kesimlerini kapsayan, temel hak ve özgürlükleri gözetilen bir anayasa ile laikliğin yeniden açık, net bir dille, yorum yoluyla yasaklara mahal vermeyecek bir şekilde tanımlanması, çözüme yardımcı olabilir.

Hukuki değil de ahlaki bir mesele olan, temel hak ve hürriyetler kapsamına giren başörtüsünün kanunla serbest bırakılmaya çalışılması, yasaklanması kadar anlamsızdır. Çünkü bu temel hak, hukuki düzlemde yasaklanamayacağı gibi serbest de bırakılamaz, serbest bırakılacak bir hukuki düzenleme yapılırsa sınırlandırılmış olur, hiçbir temel hak yasayla sınırlandırılmaz.

Yasağa çözüm arandığı bu süreçte önümüze sürekli Avrupa Devletleri örnek olarak getirilmektedir. Sosyal ve kültürel yapısı, topluma hâkim din itibarıyla farklı olduğumuz bu ülkeler bizim için ne kadar doğru örneklerdir? Başta sorunun doğru teşhis edilmesi gerekmektedir. Batı başörtüsünü temel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirirken, doğuda ise başörtüsü dini bir vecibe olarak algılanmaktadır. Bu farklılık her iki kesimin yasağa bakış açıları da gözlenmektedir. Batıda düzenlenen kanunlar, yapılan uygulamalar bizim için ne kadar örneklik teşkil eder? Batı'nın insan hakları kapsamı nedir? Neye ve kime göre nasıl belirlenmektedir? Sorularına cevap bulmak gerekmektedir...

Din ve inanç özgürlüklerinin yasaklanması gibi kişileri baskı ve dayatmalarla ibadete zorlamak da temel bir hak ihlalidir. Bu bağlamda İran ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde sosyal ve siyasal olarak Türkiye'dekinin tersine hak ihlalleri yaşanmaktadır. Bu uygulamalara sahip ülkeler bizim için örneklik teşkil edemezler, bu uygulamaları tasvipte edemeyiz.

Yasak mağdurları ve mücadelelerinde onları destekleyen kesimin büyük bir çoğunluğu sağlam ve uzun süreli bir direniş gösterememiştir. Toplumu oluşturan bireyler gerçekten bu sorumluluğa sahip olduğunda ve örgütlü bir mücadele gösterdiğinde çözüm yolunda daha köklü ve geniş çaplı adımlar atılmış olacaktır. Bu sorun sadece ve sadece sosyo-psikolojik bir sürecin doğurduğu korku psikolojisinin ve kişilerin iradesizliğinden kaynaklı bir sorundur. Özellikle Gülen hareketi mensuplarının teslimiyetçi tavırlarıyla mücadele süreci baltalanmış, mücadeleyi sürdüren arkadaşlar marjinalleşerek haksız konuma düşmüşler, seslerini duyuramamışlardır.

Peruk ve şapka kullanımı ise her iki taraf içinde sorun teşkil etmiştir. Yasağı savunanazlı azınlık peruk kullanımından da rahatsız olmuş hatta bazı öğretim üyeleri bunu da kabul etmemiştir. Bizim açımızda da kabul görmemesi gerekirdi ama kullananlar ve toplum tarafından zamanla içselleştirildi. Başörtülü bayanların bir kesimi de yasağın getirdiği psikolojik baskı ile peruğu çare olarak benimsemiştir. Kişisel tercihi sorgulayamayız ancak toplumsal yansımasını göz önüne aldığımızda, başörtüsü davasını kısmen de olsa geriletliğini söyleyebiliriz.

AKP'nin yasağın giderilmesiyle ilgili muğlak girişimleri de ayrı bir tartışma konusudur. Gelinen süreçte işi dekan ve rektörlerin insafına bırakarak ayrı bir tartışma başlatmıştır. Bu tarz bir söylemle gelen çözüm, gelecekteki iktidar değişikliklerinde kolaylıkla tersine dönebilir. Mili görüş partileri ve AKP, bu sorunun çözümü vaadiyle şimdiye kadar toplamda 5 genel seçim kazanmasına rağmen problemin tam anlamıyla çözüldüğünü söylemek mümkün değildir. Bu yüzden bu problemi siyasi bir söyleme dönüştüren yapılara hala hüsnüzan beslemek, siyasi parti ve liderlerinin yürüttüğü süreçlere pembe gözlüklerle bakmak bize pek doğru gelmiyor.

Başörtüsü kullanan Müslüman bir bayanın bunu mahalle baskısıyla yaptığını iddia eden kişilerin büyük bir gaflet içerisinde olduğunu vurgulamak isteriz. Ananevi bir alışkanlık olarak kullanımıyla bilinçlice uygulanan tesettür arasındaki farkı belirtmek lazım. Asıl mücadeleyi veren, önplana çıkan bayanlar neyin mücadelesini verdiklerini çok iyi biliyorlar ve savunularında da bilinçliler. Adına ister tülbent ister burka ister çarşaf ister başörtüsü ister türban deyin, kültürel ve sosyal yapı farklarıyla değişkenlik arzeden bu uygulamanın adı tesettürdür ve nasıl/ne şekilde yerine getirildiği önemli değildir.

Ayrıca mevzunun şöyle de bir boyutu var; aslında başörtüsü kullanıp/kullanmamak kişinin inisiyatifinde değildir yani "ben Müslümanlardanım" dediği esnada bir bayanın başını örtmesi, tesettüre riayet etmesi (erkende dâhil) dini bir vecibedir. Siyasi bir simgeymiş/insan hakkıymış/mahalle baskısıymış/başörtüsüymüş-türbanmış/yasakmış-değilmiş/kamusal alanmış bunların bir anlamı yoktur çünkü kullanmama gibi bir lüksü yoktur...

Sistem başörtüsü sorununun sürüncemede kalmasından her daim memnundu yıllar yılı güncel tutarak/körükleyerek/bazen gevşek bırakıp bazen sıkarak süreci idare etti ve islami muhalefeti bu konuyla sınırlı tuttu. Olan, dinamik islamcı potansiyale oldu. İslami muhalefet, öncesinde dahil olmakla beraber özellikle 28 şubattan sonraki süreçte eforunun %90'ını başörtüsü sorununa harca-

arak tüketti. Geldiğimiz bu süreçte İslami muhalefetten eser kalmamış, sokaklardan/meclislerden evlere indirgenmiştir. Bu aşamada sistem için sorunun çözülmemesinde bir beis kalmamıştır ve kendiliğinden çözülecektir.

Bedel ödemededen hürriyet kazanılmaz, özgürlük verilmez, alınır. Bu hak devlet tarafından alındığı gibi yine devlet tarafından geri verilmektedir ve ilerleyen süreçlerde tekrar geri alınabilir. Ama biz kendi hakkımızı bedel ödeyerek söke söke alsaydık, sonrasında hiçbir güç geri alamazdı.

Sonuç olarak; yasağı savunan kemalist odalarda bizde korkularımızı/handikaplarımızı bir kenara bırakarak meseleye ahlaki bir perspektiften bakmalıyız. Yaşam biçimiyle hiç kimse başka birisine hayat tarzı dayatamaz, böyle bir olasılıkla karşınızdakinin haklarını ihlal edemezsiniz. Yasağa maruz kalanlar ise ezilmişlik duygusundan kaynaklı korkularını kırarak özgürleşmeli, haklarını talep etmeli ve İslami hayat tarzını bütün unsurlarıyla bilinçlice uygulamalıdır.

İlköğretimden liseye, üniversiteden kamu kurumlarına, TBMM'den askeri kurumlara, anfi kürsüsünden öğretmenler odasına, hakim ve savcılıktan sokaklara kadar hayatın her alanından ve en önemlisi kafalardan bu yasak algısının silinmesi gerekmektedir. Buda ne yasayla olur ne silahla, ne hak ihlaliyle ne hak talebiyle, ne korkularla ne tavizlerle bu sadece ve sadece her iki cephe içindeki özgür bireylerle gerçekleşebilir...

Faydalanılan ve Katkıda Bulunanlar;

M. Hayri KIRBAŐOĐLU

Őerife Göl ARIMAN

Ayşe BİLGEN

Fatma BENLİ

Nevzat TARHAN

Yusuf ŐANLI

Hüseyin Yahya ŐEKERCİ

Emrullah BEYTAR

Katkılarından dolayı teŐekkür ederiz...

Misyon ve Vizyonumuz

ARGE Enstitü bölgesel ve evrensel konuları ele alan, araştıran, özgür, özgün ve dinamik gençlerden müteşekkil bir düşünce kuruluşudur. Dejenere olmuş kavramları tekrar okuyarak gerçekliklerini bulmaya, gündeme getirmeye cesaret edilemeyen sorunlu ulusal/ uluslararası mevzuları araştırıp farkındalık sağlayarak kamuoyuna ve karar verme mekanizmalarına olumlu katkılarda bulunmayı amaçlamaktadır.

Başlangıç aşamasında düşünce kuruluşu olarak işlev gören ARGE Enstitü, güncel konuları ele alırken tarihî derinliğimizi göz ardı etmeden belirlenen konulara dair araştırmalarını periyodik olarak yayınladığı analiz, dosya ve raporlarla ilgili kişi ve kurumlara sunmaktadır. Sonraki süreçlerde kurumsal yapılanmasını tamamlayarak yoluna devam edecek olan oluşumumuz orta ve uzun vadede dil, medeniyet, kültür ve toplumsal bilimlerden bugünü okuyarak geleceğin inşasına pozitif katkılar sağlamayı, akademik düzeyde seminerler düzenleyerek eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmayı amaçlamaktadır.

Hiçbir kurum-kuruluşa, mezhep-meşrebe angaje olmadan, kısır düşüncelerden sıyrılmış ve partizan kaygılardan uzak, etnik ayırım gözetmeksizin, çıkar amaçlı değil fayda amaçlı çalışacak olan oluşumumuz; Siyasi, İslami, Sosyal, Ekonomik, Kültürel alanlarda farklı okumalarla değer üretmeyi amaçlamaktadır. Kavram kargaşası ve dejenerasyonun minimize edildiği, ortak aklı öngördüğümüz hareketimizde her kesimden fikri destek ve paylaşıma da açığız...

ARGE

Analiz